

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

DOKLER BO PREVEVAL NASE NARODE
DUH, KAKOR JIH PREVEVA DANES, GA
NE BO ZLOMILA NOBENA SILA.

Tito na proslavi v Toplicah

LETNIK VII.

CELOVEC, ČETRTEK, 18. SEPTEMBER 1952

STEV. 65 (525)

V Toplicah je utripalo srce vsega slovenskega naroda

Med 250.000 udeleženci smo bili tudi zamejski Slovenci iz Koroške, Trsta in Gorice

Več tednov se je vsa Slovenija pripravljala na velik praznik, ko bo praznično slavila deseto obletnico ustanovitve prvih slovenskih partizanskih brigad, pripravljala se je na dan, ko se bodo v Dolenjskih Toplicah zbirali desetisoči in stotisoči ljudi iz vseh delov republike, da se spominjajo velikih dogodkov pred desetimi leti.

In res so doživele Toplice preteklo nedeljo slavnost, kot še nikdar poprej. Nepregledne vrste bivših partizanskih borcev, ki so že več dni bili na pohodu in so na vsej dolgi poti prirejali po raznih krajih mitinge s kulturnimi programi, so v soboto začeli prihajati v vas; do večera so našli že nad 60.000 ljudi, od katerih pa so jih Toplice in sosednje vasi mogle sprejeti pod streho le kakih 20.000. Vsi ostali so se na obsežnem prireditvenem prostoru zbirali okoli tabornih ognjev. Posebni vlaki in avtobusi pa so dovažali vedno nove udeležence...

V soboto popoldne je bilo, ko smo se tudi iz Celovca odpeljali proti jugu, da se kot zastopniki koroških Slovencev udeležimo velike manifestacije vsega slovenskega naroda. Našto se nas je zbralo in v treh avtobusih smo nastopili pot preko Ljubelja v Ljubljano in od tam v Toplice. Veselili smo se lepega vremena — saj nas je zadnjih 14 dni stalno plašil dež, ki ni in ni hotel prenehati — in že nestrpo pričakovali velikih trenutkov. Mnogi izmed nas so se prvič v življenju vozili po strmih vijugah in omotico vzbujajočih vzpetinah, kljub temu pa je vladalo veselo razpoloženje in ena za drugo so se vrstile slovenske narodne in partizanske pesmi.

Komaj da smo na južni strani dosegli prvo poslopje, so nas sredi ceste ustavili veselo razpoloženi domačini s harmoniko in pogostili z vinom in tako skušali pokazati tesno povezanost med Slovenci to in onstran državne meje.

Noč smo prebili v Ljubljani, skozi katero so vozili motorni in tovorni avtomobili, okrašeni z zelenjem in zastavami, polni udeležencev za Toplice. Ni tukaj mesta, da bi opisoval vtise iz Ljubljane, zato le mimogrede omenim, da sem Ljubljano, kot mi je bila v spominu iz leta 1950, zaman iskal: predstavila se mi je v popolnoma drugačni sliki, prenovljena, preurejena in polna novih iznenadenj, Ljubljana novo urejenih trgovin, prenatrpanih izložb, novih zgradb ter moderno razsvetljenih cest.

Znana ljubljanska megla nam je zastavila razgled, ko smo se v nedeljo zgodaj jutraj odpeljali na Dolenjsko. Vso pot so nas pozdravljale praznično razpoložene vasi z okrašenimi hišami, pred in za nami pa so vozile nepregledne kolone najrazličnejših vozil, ki so se tem bolj množila, čim dalje smo se peljali proti jugovzhodu. Bili smo le neznatni delček v velikanski množici vseh tistih, ki so se vozili na proslavo v Toplice.

V Vavti vasi je bilo živahno kot v vellemestu; tukaj je parkirala večina prevoznih sredstev, kajti udeleženci so peš nadaljevali pot na prireditveni prostor blizu Toplic. Komaj da smo zapustili avtobus, so se mimo nas pripeljali lepi avtomobili, množice ob cesti pa so glasno pozdravljale visoke goste: mimo se je peljal maršal Tito s svojim spremstvom. Ko pa smo s hriba gledali na Toplice, je izgledalo, da je gozd okoli naselja v plamenih; bili so taborni ognji, okoli katerih so se zgrinjali tisoči in tisoči ljudi.

Za deseto uro je bil napovedan pričetek

slavnostnega sporeda, velikanski prireditveni prostor, imenovan Velika jasa, je sličil valujočemu žitnemu polju: 250.000 udeležencev iz vseh krajev Slovenije, iz Trsta in iz Koroške je gledalo na slavnostno tribuno kjer so se zbrali predstavniki slovenske ljudske oblasti. In kako je vzvalovilo nepregledno morje glav, ko je na tribuno stopil maršal Tito v spremstvu predsednika slovenske vlade Mihe Marinka ter ostalih častnih gostov, slovenski narod je po svojih zastopnikih nedvoumno pokazal, kako ljubi voditelja jugoslovanskih narodov. Ni mogoče opisati vseh občutkov, ki smo jih imeli v teh trenutkih, lahko pa povem, da mora takšen dogodek odpreti oči vsakomur, ki bi še kakor koli verjel raznim izmišljotinam o jugoslovanskem fašizmu, o beograjski kliki

in podobno. Ako ljudstvo tako sprejema in pozdravlja svoje voditelje, potem je jasno, da ti voditelji živijo in delajo z ljudstvom za ljudstvo.

Dolgo je trajalo navdušenje, predno je mogel podpredsednik glavnega odbora Zveze borcev NOV in narodni heroj Jože Borštnar začeti proslavo. Ko je pozdravil najprej vse navzoče, posebno maršala Tita in ostale predstavnike oblasti ter zastopnike iz Trsta in Koroške, je v kratkih besedah poudaril pomen velike proslave, nato pa je stopil na govorniški oder vrhovni komandant jugoslovanskih oboroženih sil maršal Tito. V pravi vihar se je spremenilo navdušenje in ploskanje, ki je še pogosto prekinilo tudi govor, katerega izvlečke prinašamo v naslednjem.

Pojdimo k sodelovanju v vprašanjih, ki so svetovnega pomena

Odlomki iz govora maršala Tita na proslavi v Dolenjskih Toplicah

Maršal Tito je v svojem pomembnem govoru obravnaval predvsem bistvena vprašanja okoli današnje jugoslovanske stvarnosti, ki temelji na borbi za neodvisnost države in mir v svetu proti grozeči agresiji in poskusu zasuznjevanja, okoli gospodarskega razvoja in težav zaradi elementarnih nezdog ter okoli tržaškega problema, ki je pereče vse od konca pretekle vojne. Med drugim je tovariš Tito dejal:

Ko proslavljamo danes tukaj in po vsej domovini te težke dni, ne pomeni to, da sejemo s tem v srca naših ljudi do bivših sovražnikov sovraštvo. Ne, te dneve proslavljamo in se jih tako združeni spominjamo zato, da ne bi današnji in bodoči rodovi nikoli pozabili, koliko nadčloveških naporov nas je stalo to, kar imamo danes. Z druge strani dokazujemo s tem tudi pred zunanjim svetom in pred vsakomur, ki bi imel do naše domovine kakšne slabe namene, svojo odločno voljo, svojo strnjeno, da se upremo in da pripravimo vsakomur, ki bi poizkusil vmešati se v naše srečno življenje, grob v naši domovini.

Današnja veličastna manifestacija ne predstavlja nikake mobilizacije ali vznemirjanja duhov zoper katero koli deželo. Mi želimo kar najbolj tesnega sodelovanja z vsemi državami, ki nam hočejo dobro, vendar zahtevamo.

da cenijo, kar je naše. Mi smo danes sestav več narodov, ki gospodarijo sami in ki so vsi skupaj vzeto gospodarji te države. Nikoli ne bomo dovolili, da bi tej državi gospodaril kdo drug.

Po končani vojni smo se lotili ustvarjanja materialne podlage za nadaljnjo graditev in za doseg lepšega in srečnejšega življenja današnjih in bodočih rodov. Na tej poti imamo velike težave. Takoj v začetku so nas hoteli podvreči drugemu suženjstvu, da bi bili suženj dozdevnemu velikemu bratu, da bi bili „bratsko“ zasuznjeni Sovjetski zvezi.

Seveda nismo bili pripravljeni za čigar koli suženjstvo, četudi bi bilo bratsko, saj najtežje je „bratsko“ suženjstvo. Niso mogli razumeti, kako da ta veliki starejši brat nima pravice ukazovati svojemu mlajšemu, če smo bratje. Reklj smo jim, če hočejo zares, da bi bili bratje in enakopravni, tedaj morajo drugače ravnati z nami, ne pa kot komandanti. Tega niso hoteli in mi smo se razšli. In dobro je, tovariši in tovarišice, da smo se razšli. To je dobro, ker smo se obdržali in hodimo sami po svoji lastni poti, kakor vemo in znamo, delamo, kakor najbolje moremo, da bi zgradili svojo državo in uresničili socializem, pri tem pa se nikomur ne prodali in ne bili nikogar satelit.

Zadnja leta smo dobili pomoč od nekaterih držav, predvsem od Amerike in potem od Anglije, Francije in drugih. Ta ekonomska pomoč nam je izredno olajšala naš razvoj in zgraditev; omogočila nam je, da premagujemo naši ljudje lažje težave, s katerimi se borimo, da jim ni treba stradati. Ta sredstva niso bila majhna. Za naše razmere so bila kar velika. Vendar nikar ne mislite, da gre to lahko v neskončnost in da nam bodo ljudje iz tujine stalno pomagali. Posebno v zadnjem času ugotavljamo težnje, da se ta pomoč izkoristi za uresničenje določenih želja in popuščenja z naše strani, ki jih mi ne moremo sprejeti. Za tem gredo na Zahodu nekateri posamezniki in če bi se to dalje nadaljevalo, bi se lahko zgodilo, da bi celo odgovorni ljudje na Zahodu postavili pogoje.

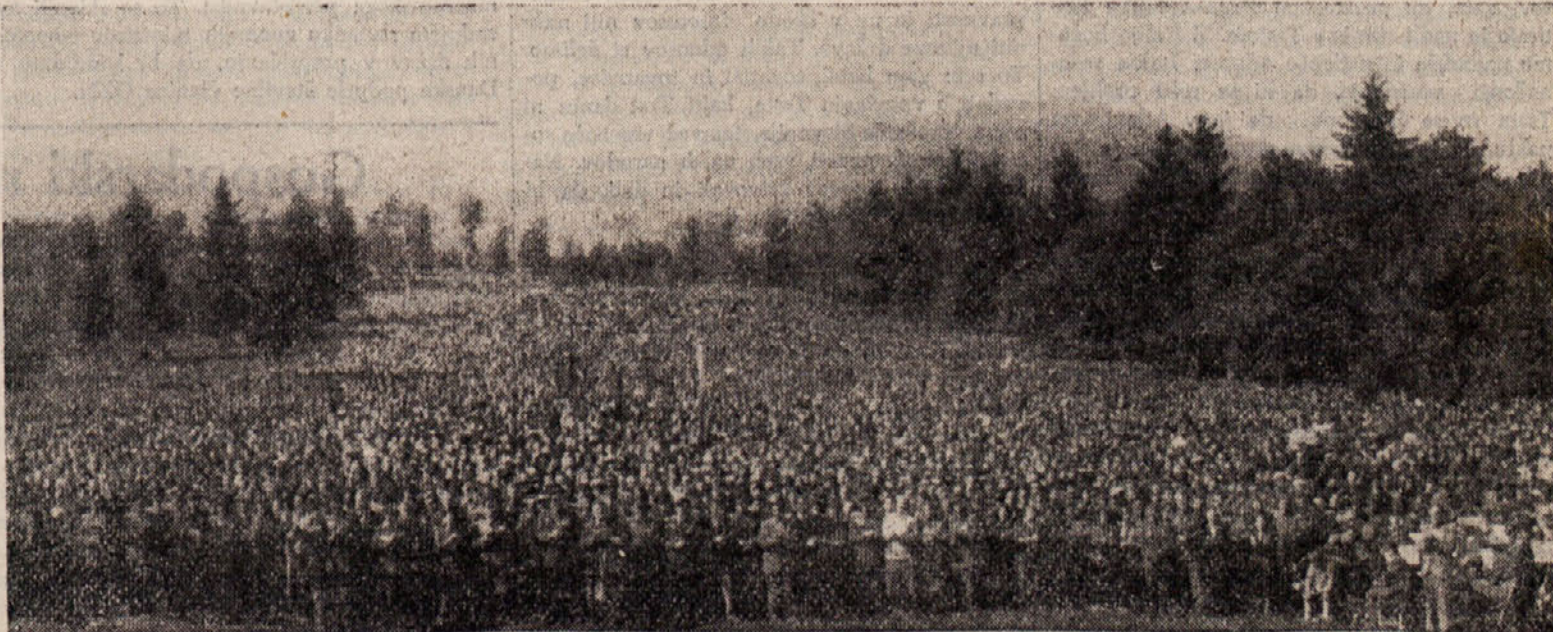
Naša odločna volja, da branimo tla, ki so bila skozi stoletja prepojena s krvjo, nam omogoča, da prejemo pomoč. To se tudi njim izplača, če pa bi oni nekega dne videli, da ne delamo vsega, kar je za nas same potrebno, nam te pomoči ne bodo več dajali. Mi pa ne bomo sprejeli nobenih pogojev. Zato je treba, da se čimprej izvlečemo iz teh težav, da ustvarimo čim prej sredstva za ozdravitev naše plačilne bilance, ker nam potem ne bo več treba prositi za pomoč.

Tovariši in tovarišice! Sedaj bi rad govoril o nekem problemu, ki je pereč že od končane vojne. To je vprašanje Trsta, tržaški problem. Že nekajkrat smo se izjavili o tem, kako mislimo o vprašanju Trsta. Mi smo rekli, da je najboljša rešitev v kondominiju, in ne moremo reči drugače. To je najboljša rešitev, če nam že ne dajo tega, do česar imamo pravzaprav vso pravico.

Nočejo slišati o tem. Oni vedo, kaj bi iz tega nastalo. Zato danes vztrajajo na tem in pritiskajo na zaveznike na Zahodu, da bi se tržaško vprašanje rešilo na podlagi tristranske deklaracije. Pravim in povedal sem že njim in zahodnim zaveznikom, da ne priznavamo tristranske deklaracije, da tako dolgo, dokler Italijani nosijo to deklaracijo v žepu kot pilulo proti glavobolu, ne more biti govora o tem, da se reši vprašanje Trsta.

Za Italijo je vprašanje Trsta gospodarsko sploh nepomembno, kajti Trst bo umrl pod njo, ne bo imel življenja. Italija ima najmanj 10 takih pristanišč, za nas pa je Trst velikega gospodarskega pomena, — nacionalnega zem-

Nadaljevanje na 2. strani

Ustanovitev slovenske kmetijske šole je nujna

Primerov, da smo koroški Slovenci pri enakih državljanjskih dolžnostih glede državljanjskih pravic v neenakem položaju, kar mrgoli, pa če gre pri tem za šolsko vprašanje, za enakopravnost slovenskega jezika pri oblasteh in drugih uradih, za naše javno zastopstvo ali pa za pospeševanje in javno pomoč v vprašanih kmetijah in obrtništvu ali pa za katero koli vprašanje našega narodnega življenja. Povsod naletimo dejansko na dvojno mero.

V naših prizadevanjih, da doprinesemo k uresničitvi enakopravnosti vseh državljanov in s tem k zdravemu sožitju dveh narodov ter k utrditvi miru v tem delu sveta, moramo žal vedno znova spoznati, da je zadržanje oblasti, ki jih tudi mi kot delovni ljudje vzdržujemo, v vsakem načelnem, izredno perečem vprašanju naše enakopravnosti po nekdanji navadi zagonetno in trmasto. Mi zahtevamo in se trudimo za doseg odgovarjajoče rešitve, oblast pa odklanja, zavlačuje, se izgovarja, in kadar ne more drugače, zagonetno molči ali pa se manj merodajni v Celovcu sklicujejo na bolj merodajnega na Dunaju, le-ta pa spet skomigne z rameni in pravi, da bi „morala biti stvar v Celovcu rešena“.

Ni mesta tukaj, da bi ponavljali primere in dokaze. Kdor bi jih pa le hotel iskati, naj prelista zadnje letnike našega lista ali pa naj si prinese vse nerešene zahteve in vloge, ki leže pri številnih uradih.

Danes hočemo le znova načeti vprašanje, ki ga po vseh običajih vidimo sodimo med najbolj pereče. To je vprašanje: **Kdaj bo ustanovljena slovenska kmetijska šola na Koroškem.** Je to vprašanje, ki ga slovenska javnost postavlja od spomladi leta 1947, o katerem leži pri pristojnih oblasteh, in ustanovah — od najnižje do najvišje — vsega skupaj 20 spomenic in vlog Slovenske kmečke zveze. Nadalje ležijo pri oblasteh tozadavne zahteve Slovenske prosvetne zveze, Zveze slovenskih zadrug, Zveze slovenske mladine, Zveze slovenskih žena, Demokratske fronte delovnega ljudstva, slednjič pa vloge izvoljenih zastopnikov volilne skupnosti „Kmečka gospodarska zveza“ v Kmetijski zbornici in zahteve tisočev kmečkih ljudi slovenskega ozemlja. **Nad vsemi temi zahtevami pa stoji nad 2000 podpisov slovenskih kmetov, ki so brez razlike na strankino pripadnost že koncem leta 1950 odločno izpovedali, da zahtevajo ustanovitev šole.**

V preteklih dneh so v Celovcu ter v dunajski vladi in parlamentu pričeli z pripravami proračunov za leto 1953. Celovška vlada je — kakor znano — zahtevo po slovenski kmetijski šoli zavrnila in se sklicevala nato, da spada „vprašanje“ v pristojnost vrhovne nadzorne oblasti za kmetijsko šolstvo, to je zveznega ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo. Le-to in njegov šef, zvezni minister za kmetijstvo in gozdarstvo, pa so doslej na vse vloge molčali. Zato je Pokrajinski odbor Slovenske kmečke zveze te dni že v enaindvajseto vlogo zahteval, da se končno upošteva zahteva slovenske javnosti po ustanovitvi slovenske kmetijske šole na Koroškem. Spričo gospodarskih oko-

liščin na Slovenskem Koroškem je v vlogi poudarjeno, da pomeni zavlačevanje ustanovitve slovenske kmetijske šole nadaljnje kratenje osnovnih pravic koroških Slovencev in mimo tega tudi zaviranje kmetijske proizvodnje v tem delu Avstrije, kar koncem koncev škoduje oskrbi avstrijskega ljudstva z živili.

Želeti bi bilo, da bi pristojni činitelji končno le vzeli resno mizerni položaj v kmetijski

proizvodnji Slovenske Koroške, ki ga izkazuje uradna statistika in ki so ga — kar spet izkazuje uradna statistika — z gospodarskim zastopstvom sami zakrivali. Pričakujemo, da se bo v postavkah proračunov za leto 1953 pojavila tudi slovenska kmetijska šola, kot prvi dokaz resne volje do zagotovitve enakopravnosti vseh državljanov, brez razlike na jezik, ki ga govorijo.

Kaj bodo spet skuhalo?

Za torek 2. septembra t. l. je Kmetijska zbornica sklicala sejo agrarno- in socialpolitičnega odbora. Dnevni red te seje je med drugim obsegal tudi poročilo in sklepanje o ponovni preureditvi zakona o socialnem zavarovanju. V pojasnilo te točke dnevnega reda je bilo navedeno, da gre v glavnem za krog ljudi, ki naj bi bil v bodoče podvržen zakonitemu socialnemu zavarovanju in pa za to, kako bi se našlo kritje za primanjkljaj Kmetijskega in gozdarskega socialnega zavarovalnega zavoda v znesku 100 milijonov šilingov. V povabilu so namignili, naj bi se primanjkljaj pokrival z vpeljavo posebne doklade v znesku 200% davčne mere.

Napovedane seje pa pred 14 dnevi ni bilo, ker jo je Kmetijska zbornica v zadnjem trenutku brzobjavno odpovedala. Ponovno in z istim dnevnim redom pa jo je sklicala za danes in sicer v prostorih Kmetijske bolniške blagajne.

Običaj je, da dobijo zbornični svetniki pred sejo poleg vabila z dnevnim redom tudi še gradivo k vprašanju, ki jih vsebuje dnevni red. To pot pa prav k tej točki niso predložili osnutka in sicer „iz tehničnih razlogov“. Priložili pa so besedilo Kmečke kolektivne pogodbe, o kateri so v zbornici že itak razpravljali in katero je v listu „Der Kärntner Bauer“ lahko že prebral sleherni koroški kmet.

Vse to so znamenja, da se okoli glavne točke dnevnega reda — to je pokritja primanjkljaja 100 milijonov šilingov potom posebne doklade — plete nekaj zagonetnega. Izgleda, da zrak okoli tega vprašanja ni popolnoma čist, drugače bi gospodje ne bili tako oprezni.

No, bomo videli kaj bo, ker 100 milijonov le ne bo mogel tako zagniti molk, kakor je zagnil vprašanje, kako je v zadnjih letih zbornica napravila 1 milijon šilingov dolga.

Važni dogodki v gospodarskem življenju

Letošnji zagrebški velesojem, šesti po vojni, je v soboto 13. t. m. slovesno odprl predsednik mestnega ljudskega odbora Zagreba Mirko Pavlekovič, ki je pozdravil zastopnike zvezne vlade, posameznih republik, diplomatskega zbora in zastopnike držav, ki razstavljajo na tem velesojem. Otvoritvi so prisostvovali člani zvezne vlade s predsednikom Sveta za industrijo ministrom Svetozarom Vukmanovičem-Tempom na čelu ter veliko število zastopnikov javnega in kulturnega življenja.

Prav tako so pri otvoritvi tega velesoja, na katerem sodeluje poleg velikega števila domačih 680 tujih razstavljalcev iz 13 držav, bili navzoči tudi diplomatski predstavniki skoraj vseh tujih držav v Jugoslaviji. Še na nobenem zagrebškem velesojem ni bilo ob otvoritvi toliko zastopnikov diplomatskega zbora. S starešino diplomatskega zbora veleposlanikom Turčije Kemalom Keprijem na čelu so prisostvovali otvoritvi veleposlaniki ZDA, Francije, Kanade, Velike Britanije, Brazilije, poslaniki Belgije, Švedske, Holandije, Španske, Irana, Italije, Finske, Avstrije, Švice, Grčije, Danske, Egipta, Izraela, opravniki poslov Mehike, Nemčije, Norveške, Japonske ter šefi ekonomskih misij ZDA, Velike Britanije in Francije.

Po pozdravnem govoru predsednika mestnega ljudskega odbora Mirka Pavlekoviča je spregovoril predsednik Trgovske zbornice FLRJ Stane Pavlič, ki je med drugim dejal, da postaja zagrebški velesojem vsako leto važnejši dogodek v gospodarskem življenju ter čedalje živahnejša manifestacija uspeha in naglega razvoja jugoslovanskega gospodarstva. Prireditelji so posvetili vso skrb prav trgovski strani sejma, prizadevajoč si, da bi postal eden izmed važnih činiteljev pri širjenju blagovne zamenjave z inozemstvom.

Po otvoritvi so si gostje ogledali paviljone v novem delu velesoja, kjer je zastopano inozemsko gospodarstvo, nato pa v starem delu, kjer razstavljajo domači razstavljalci.

*

Prav tako gospodarsko pomemben dogodek je bil tudi jesenski dunajski velesojem, ki je bil zaključen preteklo nedeljo. Udeležilo se ga je več kot 600.000 obiskovalcev, med njimi, kakor so ugotovili avstrijski razstavljalci, veliko število nakupovalcev in interesentov iz 45 držav. Prišlo je do zadovoljivih in deloma nadpovprečnih trgovskih zaključkov.

Beograd. — V nedeljo, 14. septembra, so v Beogradu odprli prvo povojno filatelistično razstavo, ki jo je priredila Zveza filatelistov Jugoslavije na čast VI. kongresa KPJ. Skupna vrednost razstavljenih znamk je ocenjena na okrog 10 milijonov dinarjev.

London. — Izvedelo se je, da izvajajo Norveška, Švedska in Islandija pritisk na Dansko, naj kandidira za mesto v Varnostnem svetu OZN, ki bo ostalo prazno, ko poteče mandat nizozemskega predstavnika. To so sklenili na zadnjem sestanku zunanjih ministrov omenjenih držav v prepričanju, da bi kandidaturo Danske podprle številne članice OZN.

Gospodarski razvoj v avgustu

Indeks cen v veletrgovini je bil v mesecu avgustu t. l. v znamenju nadaljnega rahlega nazadovanja — tako poroča centralni statistični urad Avstrije. Skupni indeks se je od 8.27 v juliju znižal na 8.17 v avgustu in se tako približal indeksu ob decembru preteklega leta. Značilno pa je pri tem še vedno, da so pri cenah za industrijske izdelke popustili samo za 0.02, medtem ko so živila v veletrgovini padla za 0.16. Razlika med veletrgovskimi cenami živil in industrijskih izdelkov je znašala tudi v avgustu 1.23 v škodo živil. Razlika je sicer manjša od razlike v avgustu 1951 (2.62) vendar še znatno višja od te v avgustu 1950 (0.92).

Na trgu z živili so v avgustu ugotovili naslednje spremembe: Znatno se je podražil

Nov pravosodni minister

V nedeljo je poročalo socialistično in za njim tudi ostalo avstrijsko časopisje, da je postal ostavko dosedanji zvezni minister za pravosodje dr. Tschadek. Kot razlog za svoj odstop navaja prepričanje, da bi bilo bolje, ako bi zlasti v letu pred volitvami zavzemal to mesto človek, ki mu ne morejo očitati strankarske pristranosti.

Zvezni prezident je vzel ostavko na znanje in že imenoval za novega ministra za pravosodje dr. Gerbja, ki je to mesto že imel od leta 1945—1949.

Židje v Avstriji zahtevajo popravilo škode

Te dni so v Solnogradu zborovali zastopniki židovskih verskih skupin iz Dunaja, Gradca, Inomosta, Linza in Solnograda. Zborovanja so se udeležili tudi zastopniki štirih največjih in najvplivnejših svetovnih židovskih organizacij. Ob zaključku konference so izdali resolucijo, v kateri ugotavljajo, da se del avstrijskega tiska spet poslužuje nacističnih metod in da skuša javno ali na prikrit način blatiti žide v inozemstvu in Avstriji ter jim jemati ugled. Židje vidijo v tem dokaz, da se v Avstriji spet oživlja z nacionalsocialistično miselnostjo prepomeni aktivni antisemitizem. Zastopniki židovskih verskih skupin in organizacij v svoji resoluciji nadalje zahtevajo, naj avstrijska vlada izpolni svojo dolžnost glede poprave moralne in stvarne škode, ki so jo utrpeli židje v Avstriji za časa nacistične strahovlade.

Delavci avtomobilske industrije za Stevenzona

Odkar se je s 1. septembrom uradno pričela volilna kampanja za novembarske volitve predsednika Združenih držav Amerike, so v ZDA na dnevnem redu volilna zborovanja, na katerih oba kandidata za predsedniško mesto iznašata svoje notranje- in zunanje politične programe, da bi si pridobila čim več zaslobe pri volilcih. Iz dosedanega poteka volilne borbe še ni mogoče predvideti, v čigavo korist se bo tehtnica nagnila. Vsekakor se je predsednik vplivnega ameriškega sindikata delavcev avtomobilske industrije, ki je vključena v CIO, pred nedavnim izjavil proti kandidaturi generala Eisenhowerja za predsednika ZDA. Dejal je: kdor potrebuje zdravnika, ne kliče na pomoč krovcu; Eisenhower je sicer dober general, a nima potrebnih izkušenj za dobrega predsednika države, zaradi česar bo njegov sindikat odločno podprl kandidaturo Stevenzona.

Pariz. — V torek, 16. septembra, je odpovala iz Pariza v Beograd delegacija francoskih parlamentarcev, ki bo obiskala Jugoslavijo na povabilo jugoslovanske Ljudske skupščine.

Umrli je Fran Ramovš

V torek se je iz Ljubljane razširila žalostna vest, da je ob osmi uri zjutraj za vedno zatislil oči predsednik slovenske akademije znanosti in umetnosti, profesor na ljubljanski univerzi dr. Fran Ramovš. Bil je znan jezikoslovec in je zapustil neštete razprave o zgodovini slovenskega in slovanskih jezikov. Obdelal je tudi naša slovenska koroška narečja in tako pomagal dokazati svetovni javnosti, da smo koroški Slovenci živ del vsega slovenskega naroda, ne pa kakšno posebno „vindišarsko“ pleme.

Povsod kjer je delal in ustvarjal, bo globoko odjeknila vest o njegovi smrti in vsi, ki so poznali njega in njegovo delo, ga bodo ohranili v trajnem spominu.

Titov govor v Toplicah

(Nadaljevanje s 1. strani)

ljepisnega in gospodarskega. Njim pa je Trst potreben samo zaradi njihovega tekmovanja v večstrankarskem sistemu, zaradi prikričanja njihove ekonomske šibkosti itd., zaradi volitev, zato, da posamezne stranke lahko licitirajo in nadlicitirajo s Trstom. Z Italijo hočemo najboljše in najlepše odnose. Italija sedaj načinja vprašanje, da bi se rešil problem Trsta in se izgovarja, da je v Atlantskem paktu, da je dala velikanske žrtve, ker je stopila v Atlantski pakt. Sporočamo jim, da mi ne bomo plačali zato, ker so oni stopili v Atlantski pakt.

Odkrito pravimo, tu je naša roka, pustimo za sedaj ob strani vprašanje Trsta, če se to ne da zaradi vaših notranjih razlogov rešiti tako, kakor bi obojestransko kolikor toliko moglo ustrezati. Pojdimo k sodelovanju v drugih vprašanjih, ki so svetovnega pomena, kakor so vprašanje zavarovanja proti napadalcu, vprašanje gospodarske zamenjave, vprašanje ohranitve miru na svetu, odstranitve vseh elementov med državami Evrope, ki bi jih lahko izkoristila Sovjetska zveza, da bi to skupnost oslabilo in laže dosegla svoje smote.

Nočemo proti nikomur dvigniti puške razen proti tistemu, ki bi hotel vkorakati v našo državo. Ponovno pravim: Tu je naša roka. Če ne moremo takoj rešiti tega vprašanja, želimo

sodelovati v drugih vprašanjih, o njem pa bomo govorili pozneje.

Mi želimo imeti z Italijo dobre sosedske odnose, vendar dobre odnose na poštenih osnovah, odnose, ki bodo temeljili na načelih enakopravnosti in ne v škodo interesov niti naše niti njihove države. Takih odnosov si želimo. To sem vam hotel, tovariši in tovarišice, povedati o vprašanju Trsta, kajti Trst danes ni samo vprašanje Slovenije, temveč vse naše socialistične skupnosti, vseh naših narodov. Naši narodi so preveč žrtvovali in dali, da bi mogli še kaj žrtvovati in dati.

Tovariši in tovarišice! Svet danes že pozna našo državo, spoznal je duha, ki preveva naše ljudi, pozna misel naših ljudi, ve, da je to ponosen narod, da je ta narod strašno trpel, da je prenesel nadčloveške napore. Danes imamo mnogo prijateljev v svetu. Prizadevali si bomo, da teh prijateljev nikoli ne izgubimo. Sodelovali bomo z vsakomur, ki misli pošteno, in to, da bi ohranili mir in mirno sodelovanje. Na strani tistih smo, ki so proti novim vojnarnam, proti napadu in napadalcem. Mi smo na strani naprednega človeštva in ne glede na težave vam povem: Dokler bo preveval naše narode duh, kakor jih preveva danes, — in jaz verjamem, da temu ne bo konca, — ga ne bo zlomila nobena sila.

VELJKO PETROVIČ:

Neznani „stari“

Malo pozneje kakor po navadi, okrog sedmih zjutraj, je krenil „stari“ v mesto iz Vidinske ulice mimo Palilulskega trga na Zeleni venci. Tam je našel poleg tolikanj drugih staršev in žensk zaupljive ljudi, ki so ga oskrbovali za pakete sinu in zetu v ujetništvu ter se je nekako iz lojalnosti privadil tega trga. Kot star uradnik prosvetnega ministrstva, verjetno učitelj, je že pred prvo svetovno vojno stanoval v majhni pritlični zadržbinski hišici. Sto metrov na desno in levo od njega so ga na klasični Paliluli nekateri še poznali — kdo je, kaj je in kako se piše — toda čim dalje je prihajal do Bitoljske ali Hilendarske ulice, ni nikdar nobeden mimoidočih prišel do tega, da bi vprašal po njem. Redkokdaj ga je tudi kdo ogovoril, a tudi ta nekako šele čez nekaj časa, boječe, negotovo in opravičujoč se: — Boga mi, ali ni to Radojev oče? — pa tudi sam je bil od nikogar niti slutenimi skrbmi. Katerikrat je dopoldne, vračajoč se iz mesta, prisedel za mizo globoko v mraku pri „Oraču“ k svojima zadnjima dvema tovarišema, drugače pa vasko soboto pred večerjo. A tudi ondi je molče poslušal novice in zgodbe iz časov kralja Milana. Pogosto se mu je misel iztrgala iz te družbe in se odbila od teh znanih anekdot. Počemo vse to, saj ni moči pobegniti nazaj, zdaj so tu „ti“, s podkovanimi škornji nam upogibajo tilnik, kri nam lije iz nosu in ušes, otroci pa nam gnijejo tam v bedi in ponižanju! — ta sramota, ta sramota! ...

Hodil je tako s pritegnjeno vrečico v roki, da ne bi steklenice trkale druga ob drugo, ne da bi pogledal okrog sebe koga ali kaj in ne da bi na mimoidočih kaj opazil. Ti pa so se vračali mimo okroglega sodišča in docela zgorele in sajaste Agrarne banke, večinoma sključeno in zadržujoč drhteče noge, da ne bi stekli. Stari ni zapazil, da so se mimoidoči spogledovali in da so celo tisti, ki so se pri srečanju ustavili in skupaj nadaljevali pot, nekaj težkega in brez besed sporočali drug drugemu. Pensionirani vojnosični general, ki je trpel že od pamtveka od hude vranice bolezni in ki je, če je zbledel, potemnil in počrnel kakor od saj in pepela, ga je pogledal izpod trepalnic in pomislil:

— To je res čuden patron! Že štirideset let ga poznam, zmerom isti, kakor na luni... Kam neki ga nese? Saj morda ničesar ne ve? ... Res? ...

A stari neznanec je šel z otrplim in nekako daljnim pogledom ter kakor popolnoma oglušel naravnost na Terazije. Ta vtis, netočni vtis gluhega človeka, je še krepil njegov nesorazmerno veliki močni in podolgovati obraz, ker je bil zaradi svoje koščastosti in mišičavosti videti, kakor da je stalno napet. Celu njegove male, rumenkasto zelene oči, pogreznjene v izbočena, okrogla lica, so se zdele, kakor da se napadalno upirajo nekam, njegova velika usta z zavajeno debelo spodnjo ustnico vrh močne, ploščate in štirioglate brade pa so izdajala na prvi pogled, popolnoma po krivem, kljubovalen in zaničljiv značaj. Ta velikanski obraz je bil rdeče-modre, kakor s trdo in ostro krtačo počesan in skrtačen. On sam, miren v svoji tihi brezimnosti, niti slutil ni, kako je vsem padal v oči kot podoba, kakor se ga je mnogo ljudi spominjalo, toda kot podoba, od katere se mu je posrečilo, da je z neko svojo resignacijo ali pa nekim svojim duhovnim, pepelnatim mimikrijem neutegoma odbil od sebe prodirljivo radovednost ljudi. Šel je s svojimi kratkimi stopastimi nogami in s svojim razpotegnjenim, kratkim životom naravnost na Terazije tako, kakor si ljudje predstavljajo mesečnika, ki se je napolnil naravnost v prepad.

Bilo je izredno, pravo beograjsko poletno jutro, vse prevzeto in prežeto z vedrino in soncem. Kakor vedno, odkar so bili sovražniki tu, se ga je bolno dotaknila lepota naše narave in njena brezbriznost za naše muke. Videl je samo: množica se je prelivala sem in tja med vogali Igumanove zadržbine in Šiška, po sredi Terazij so marširale nekakšne „njihove“ čete in pa nemška dekleta v črnih krilih in pa mlečno belih bluzah. Vse to je videl, kakor na-

vadno, vendar pa ni slišal nenavadne tišine. Izrazito škripanje in zvonjenje tramvaja je glede na množico in dviganje ljudi še posebno izdajalo nesorazmerno tišino.

Šele na vogalu, ki je bil zajezjen, se je moral ustaviti, ker ni mogel naravnost proti Moskvi in nato v Prizrensko ulico. Okrog njega so se poglavitno gnetle njihove zelene in črne uniforme „folksdajčerjev“ in tankistov, da se mu ne bi bilo treba zadevati ob nje, se je prilepil k zidu in tedaj je, nagonsko dvignivši oči kakor vsa truma okrog njega, zagledal nekaj neumljivega: — pred njim, kakih deset korakov spredaj, je visel na kljuki električnega kandelabra kakih pet-šest metrov visoko kmet in v stotinki sekunde mu je padlo v oči, da ima prteno srajco, da je bos, da ima plave brke, glavo po strani nagnjeno, brado od zanke pritisnjeno k prsim, da mu vise ob životu roke, rumene kakor stopala, da jih je nasilna smrt očistila in posvetila. Videl je celo, da je pod obešenca kaniilo dvoje-troje kapelj krvi in da se truplo komaj opazno pozibava od sape, ki od časa do časa zaveje skozi Beograd. In nato si je začel z roko mirno krčiti pot med mladimi Nemci, ki so se čudoma obračali in umikali, dokler ni nekako prispel na rob pločnika. Od tod je videl vse obešence; zazdelo se mu je, da jih je veliko, vse polno, po vseh stopnicah, balkonih, po vsem drevju, povsod. Vtem ko se je bolj nezavedno čudil in natančno skušal razumeti ta prizor, je zapihal malo krepkejši veter, ki je raznihal vsa trupla, in mladenci z bleščočim, črnim čopom so zaplapolali ti mladi lasje in bela ovratnica razpete srajce, oživilo celo trakovi na nizkih čevljih. Stari se je razburil, spustil vrečo s steklenicami iz rok, sunil in nemara stopil na nogo, visokemu črnemu Nemcu pred seboj, ki so ga ne-

potprežljivi tovariši že tako siloma vlekli s seboj. Nemeč se je iztrgal svojim tovarišem in z vsilo silo sunil neznanega starca od sebe in, ko se je ta opotekel z roba na vozno pot, ga je brenil še s škornjem v bok, da je stavec z obrazom telebnil na asfalt. Ni javnil, niti kriknil, pri padcu je samo dvakrat, trikrat šepetaje dejal: — Janko, Janko... morilci... — a to je bilo dokaj nerazložno. Za tiste Beograščane pa, katere je to zateklo v bližini, je zvenelo to vendarle kakor krik in razumeli so tako, kakor da je stari med obešenci spoznal nekoga izmed svojih, morda sina. In prejkone ga je obešeni mladenič s plapolajočimi lasmi samo spomnil na sina, se mu zazdel podoben. Neke ženske so vrisnile, priskočili so ljudje. Nemci pa so naglo odvedli svojega divjega tovariša.

Dvignili so ga, ga z rokami očistili prahu, mu izlekli robec ter mu ga pritisnili na ranjeno brado, mu našli celo vrečo z razbito steklenico ter ga odvedli, vprašujoč ga, kod hoče iti, kje stanuje, da bi ga spremili.

Medtem pa se je stari, brž ko se je osvestil, opravičil na svoj način ter se na splošno presenečenje naenkrat ločil od njih, prečil Terazije in izginil za „Balkanom“.

Zdi se, da niti onadva stara učitelja pri „Oraču“ nista nikdar zvedela za njegov doživljaj, čeprav sta slišala o nekem neznanecu, ki je neki spoznal svojega sina med obešenci in vpil na Nemce, da so morilci, ter so ga Nemci pretepli. In ko je v aprilu o veliki noči leta devetnajst sto štiriinštiridesetega izginil na poti na pokopališče, mislijo njegova družina in tisti edini njegov preživeti tovariš, da ga je verjetno zasulo nekje okrog Moravije in je bil nato kot neznanec pokopan v skupnem grobu.

DUŠAN MEVLJA:

Buteljka z belim vratom

Na marmorni kavarniški mizici je sijala v siju mnogih luči vitka buteljka z belim vratom.

Vanjo so bile poželjivo uprte oči štirih vidnih kulturnih delavcev, ki so se zbrali okrog nje, da v tehtni diskusiji razčistijo medsebojne probleme.

To je bil svečan in nenavaden zgodovinski trenutek, ki naj bi zbližal štiri tako različno nastrojene individuue.

Prvi kulturnik je bil literat, drugi gledališki igravec, tretji novinar in četrti gledališki kritik.

Dvignili so čaše, potrkali z njimi ob eksportno buteljko in jih v dušku izpraznili. Pri zdravici si niso po stari pivski navadi pogledali drug drugemu v oči, kako pa naj tudi recimo gledališki kritik pogleda v oči igravcu, ki ga je v svoji oceni strgal, temveč so se načelno zazrli v etiketo buteljke z belim vratom.

Po prvem kozarcu, ki se je razlezel po žilah kulturnikov, je akademska oficialnost že vidno popustila. Prvi pogovori so prekinili mučne simbolične pavze, ki so bile odigrane v znamenju predigre.

Govorili so zelo prijazno o vremenu, o problemih kurjave in o cenah na trgu.

Literat je z velikim zanimanjem spraševal novinarja, kako potekajo poslednje priprave za namestitev treh zlatih zob njegovi ženi pri privatnem zobozdravniku, medtem ko se je gledališki kritik izredno živo zanimal za otroke gledališkega igravca: kako rastejo, če so dovezetni za vzgojo, če bodo šli kmalu v šolo in če kažejo morda že zdaj kaj nagnjenja h gledališkemu poklicu.

Po drugem kozarcu je bila diskusija že v očitnem prehodu iz nepomembnih drobnarij v vrtnec usodnih spopadov.

Prva buteljka je romala pod mizo. Njeno vlogo je prevzela druga, prav tako, z imenitno eksportno vizitko.

Tretji in četrti kozarec!

Literat je poučeval novinarja v rahlem patosu, ki je imel močan pedagoški prizvok:

„Vi, novinarji, nas dolgočasite z vašimi suhoparnimi članki o koloradskem hrošču in o ameriškem kaparju. Ko prebolite eno skrajnost, se zaletite v drugo. Manjka vam tudi smisla za lepoto jezika. Edino kar prebiram v časopisih z zanimanjem, to so mali oglasi.“

Novinarju se je ob tem zadnjem stavku, ki ga je izrekel literat, močno zaletelo. Davil se je in lovil sapo, literat pa ga je uslužno tolkel

se odprle zatvornice velikega užaljenega jeza. Novinar je dejal literatu:

„Časopise zasmehuješ, namišljena veličina. Ne zavedaš pa se, da jih čitajo ljudske množice. V današnjih časih pomeni časopis človeku potrebo in prvo stopnjo na poti k literaturi. Mi človeka realno pripravljamo za to pot — in kako se potem razičara, revež, ko prične prebirati vaše izdelke, ki jih večkrat dajejo na svetlo, še na pol v surovem stanju.“

Literat je pogledal pomilovalno novinarja in dejal s smešnim, jokajočim glasom:

„Ponižna hvala, tovariš novinar! Mnogo sem se naučil iz tvojih besed, ki so mi ganile srce. Vidim, da se bom moral precej potruditi, če bom hotel doseči kulturno stopnjo, na kateri stojite vi, novinarji. Vpisal se bom v analfabetski tečaj in prebral bom kot vesten učence vse topogledne brošure, ki me bodo, upam naredile pravega moža. Medtem pa boš ti, dragi časopisnikar, pisal namesto mene novele in romane.“

„Ti si sarkast in misliš, da se je pri tebi nehal človeški razvoj. Morda se tudi je — pri tebi. Mi pa gremo naprej, bodočnosti naproti!“

V resnici pa so šli kulturniki novi buteljki naproti.

Četrta buteljka je romala pod mizo. Njeno vlogo je prevzela peta, prav tako z belim, blestečim vratom.

Deveti in deseti kozarec!

Igravec je zabrusil kritiku v obraz:

„Ti si mumija! Muzej! Voščena lutka! Rad bi te srečal v parni kopeli. A ne zato, da bi videl kurja očesa na tvojih nogah — rad bi te videl enkrat razgaljenega, ko toliko pridigaš igralcem o razgaljenju. Razgaljeni kritik! Ali si lahko sploh predstavljaš bolj komično predstavo? Kritik se pedikira, kritika manikurajo, kritiku strižejo njegove kritične nohtel! Kritika masirajo: Masaža možgan! Priporočljivo, zelo priporočljivo! Pred vsako premiero temeljito zmasirati. — Potem pa pod tuš! Ha, ha! Kritik pod mrzlim tušem! Brrr! Mraz me stresa, prijatelj! In potem na vago, da vidimo, koliko je bruto in koliko neto! Da vidimo, kaj je še ostalo od vseh tistih leksikonov in bukvic, da doženemo, koliko je naravne teže in koliko je dodatkov. Oho, prijatelj: kazalec leze nazaj, kazalec te zapuša, zadnja ura ti bije! Razodeto je: pred nami stojiš takšen, kakršnega te je rodila mati narava. Moj poklon, tovariš kritik, predstava je končana. Aplavz, cvetice, uspeh zajamčen. Kritika o vaši sijajni kreaciji v „Parni kopeli“ iziže prihodnji teden, kot je bilo domenjeno z redakcijo.“

Igravec se je razživel kakor na odru. Mahal je živahno z rokami, tolkel po mizici in govoril z patetičnim zanosom, ki ga je rodil iskren in sproščen srd na kritika, ki ga je še nekaj let sem intenzivno in dosledno, brez vsakršnega usmiljenja trgal.

Kritik ni dejal nič. (Kritiki sploh ne govorijo radi, oni raje pišejo). Na nosu pa se mu je vseeno poznalo, da je vendarle užaljen. Požrl je debelo in grenko slino, ki jo je poplaknil z vinom, da bi popravil slab okus v ustih.

Peta buteljka je romala pod mizo. Njeno vlogo je prevzela šesta, prav tako, z belim, sijajnim vratom.

Enajsti in dvanaesti kozarec!

„Medved volka, volk lisico, lisica zajca, zajec mačko, mačka miško, miš pšenico, pod goro, pod to goro zeleno“ poje narodna pesem.

Pri mizi, na kateri je kraljevala buteljka z belim vratom, je vladalo slično razpoloženje, kot v tej ljubki narodni pesmici, samo da je bil vrstni red nastopajočih kulturnih živali tu in tam nekoliko izpremenjen. „Novinar literata, literat igravca, igravec kritika, kritik novinarja, novinar igravca, igravec literata, literat novinarja, novinar kritika, kritik igravca, pod mizo, pod to mizo marmorno.“

Ko so bile debate o Mičurinovi metodi izčrpane, so polegli bojeviti kulturniki, obnemogli od truda pod mizo, kjer so jih sprejele med se zavržene buteljke.

Lokal je bil prazen. Blagajničarka je urejevala poslednje račune. Natakar je ugasil skoraj vse luči, le v kotu je na marmorni mizici prijazno mežikala v polmrak buteljka z belim vratom, ki je edina preživela bitko načelnih mnenj.

Pod mizico pa je gledališki igravec v snu objemal kritika. Čez njegov obraz je bil razlit blažen smehljaj Romea, ki objema drago Julijo. Nedaleč od njiju sta smrčala literat in novinar, ki sta si bratovsko delila prazno buteljko za prijetno vzglavje.

Natakar, zaprite vrata, da se ne prehladijo razgrete glave. Naj v miru počivajo vojaki v strelskem jarku, zakaj bitka je bila huda!

Lahko noč, ubogi kulturniki!

Velika razlika v starosti med možem in ženo ni treba, da je ovira za dober zakon

Ali je primerno, da se poroči moški z žensko, ki je mnogo mlajša od njega, ali pa ženska z moškim, ki je mnogo mlajši od nje? Na to vprašanje se ne da odgovoriti z da ali ne, ker je preveč zapleteno ter povezano z mnogimi drugimi vprašanji, ki so odvisni drug od drugega.

Pojav porok med mnogo starejšim moškim ter mnogo mlajšo žensko je zelo star. Že pri raznih starih plemenih je bilo to v navadi in ni bil redek primer, ko je moral dati premagani kralj svojo mlado hčerko za ženo zmagovalcu, ki je bil navadno starejši moški.

S tako staro zgodovino pa ne bomo dokazovali tega, ker nam tudi novejša zgodovina zelo izrazito dokazuje, da je bila posebno v „visokih“ krogih zelo v navadi poroka med starim bogatim plemičem ter mlado hčerko nižjega plemiča, ki si je hotel za ceno svoje hčerke pridobiti ali bolje kupiti vstop v višje sloje. Tudi izven tako imenovanih višjih plasti, je bilo v navadi tako sklepanje porok in marsikateri bogat kmet ali obrtnik si je privoščil mlado hčer bajtarja ali meščan sromaka. Vse do tu smo navajali le primere iz preteklosti. Teh zakonov je bilo mnogo in večjih odkritih nesoglasij zgodovina ne beleži. Také ženske, ki so morale s svojo mladostjo plačati pot v „višji“ svet ali pa dolgove svojih staršev, so se morale pač sprijazniti z žalostnim dejstvom ter zadušiti v sebi morebitni odpor ali celo obup.

Kaj pa nam pove o tem novejša doba?

Ta pojav je zelo pogost tudi v novi dobi. Danes ni prav nič posebnega, da se poroči moški z žensko, ki je dvajset ali celo več let mlajša od njega in tudi narobe. Ta pojav je zelo pogost v ZDA in tudi v Evropi ter drugod. Tu niso upoštevani navadni zemljani, ampak v veliki večini ljudje velikih financ, industrije ter zelo, zelo pogosto iz umetniških krogov. Primer Age Kana, ki se je poročil s svojo četrto ženo, ki je 29 let mlajša od njega, je menda vsem znan. Tudi zelo znan je primer velikega umetnika Saše Guitrija, ki se je pred tremi leti že šestič poročil, in tokrat s trideset let mlajšo žensko, Lano Marconi. Kot primer bomo navedli še poroko znane glasbenega umetnika in dirigenta Leopolda Stokowskega, ki se je pri svojih sedemdesetih letih poročil z osemindvajsetletno Glorio Vanderbilt, ki je ena najbogatejših žensk Amerike in sveta.

Že kot začetno pravilo velja, da je vsak zakon, kjer je razlika v starosti večja od deset let, že dovolj tvegan. Toda življenje ima svoje izjeme.

Psihologi ter biologi, ki so se s tem ukvarjali, postavljajo tudi naslednje ugotovitve svojih dolgih študijev in opazovanj. Ko se namreč v sedanjem času življenjska doba daljša glede na življenjsko dobo pred sto ali več leti se postavlja vprašanje ali je moški in tako tudi ženska biološko s šestdesetimi leti tako stara, kot je bila pred sto leti? Ti strokovnjaki trdijo da ne, ampak, da je sedanji človek pri svojih šestdesetih letih star toliko, kolikor je bil pred sto leti, ko je bil star petinštirideset ali petdeset let. Na drugi strani pa ima ta biološka sprememba tudi svoje posledice na psihološki del človeka. Dočim se je pred sto leti imel človek petdesetih let za povsem živetečega človeka, ki je dokončal svojo „kariero“, se danes pri teh letih ima za povsem normalnega človeka, ki je še poln duševnih ustvarjalnih sposobnosti. Kaj čudnega torej, da se ne sprijazni z dejstvom, da mora v kot ali na zapeček. Psihologi so šli celo tako daleč in trdijo, da je duševno ustvarjanje, ki ni tako vezano na biološko sposobnost kot je n. pr. težaško delo, nekaj stimulans ali gibalo za biološko regeneracijo in zato prav med velikimi umetniki, kakor smo tudi v nekaj primerih dokazali, ta pojav tako pogost. Veliki slikar Picasso n. pr. ima ženo, ki je okoli petdeset let mlajša od njega in se z njo razume tako, kot bi se mogel razumeti le kak novoporočenec. To razlagajo s tem, da je Picasso v svojem ustvarjanju tako mlad, kot človek v najboljši življenjski dobi in je zato tudi v svojem odnosu do žene tak. Kot dokaz jemljejo celo njegov način oblačenja, ki nima nobene zveze z resnostjo primerno njegovi starosti, ampak daje vtis malone mladeniča.

Kaj pa močnejši ter izrazitejši del biološke starosti, in sicer seksus? Že prej omenjeni psihologi in biologi, ki so se specialno pečali s takimi primeri, trdijo naslednje: V teh zakonih ni toliko važen seksualni moment, kolikor je kočljiv psihološki moment. Razlika v

starosti je mnogo važnejša glede duševnosti ene ali druge strani kakor pa vse ostalo. Vsak tak zakon, ki je bil sklenjen in pri katerem je bil glavni movens ali denar oziroma sploh bogastvo ali pa seksus, je šel kmalu narazen. Tam pa, kjer je tem činiteljem odgovarjal v močnejši meri duševni moment, tam je zakon postal tudi zelo srečen. Predvsem v primerih, kjer je bila duševnost obeh strani močna in so bili vsi materialni problemi postranskega pomena, se je zakon razvil v pravec idealno razumevanje. Vzemimo Vanderbiltovo ki se je poročila s Stokowskim. Ona je ena najbogatejših Američank, Stokowski je eden najslavnejših in največjih umetnikov na svetu. Tu prav gotovo ni imel denar nikakega vpliva na njuno poroko in ju veže edino-le duševna vez, ki je prav gotovo edini činitelj razumevanja. Če je ta duševnost dovolj močna, bo zakon vzdržal, če ne, pa bo šlo vse narazen.

Tako smo prišli do glavnega činitelja, do duševnega razumevanja med zakoncema te vrste. Tu se še pojavlja največja težava. Zamislimo si človeka, ki se je telesno in duševno razvil pred prvo svetovno vojno v vseh tistih, za sedaj že čudnih umerjenih, solidnih razmerah s povsem drugačnim odnosom do življenja, kakor ga ima človek, ki ga je dala po-

vojna doba z vsemi njenimi pozitivnimi, in tudi negativnimi stranmi. Že v splošnem življenju obstaja stalen spor med tako imenovano staro in med mlado generacijo, kajti stara generacija ne razume mlade, ta pa še manj staro. Če je torej tolika razlika med temi generacijami, ki pridejo v stalno se ponavljajoč spor na vsakem koraku že v navadnem, javnem življenju, kaj šele med dvema osebam, ki sta zrastle v dveh različnih dobah in morata živeti skupaj ter se povsem strinjati, vsaj v večini, če ne v vseh vprašanjih. V tem je torej glavni moment soglasja ali spora med ljudmi, ki hočejo iti proti zakonom narode.

Preden zaključimo, še ena ugotovitev. Torvstni zakoni so mnogo pogostejši, kjer je mož starejši od žene: so pa tudi zakoni, ko je žena starejša od svojega moža. Na vsak način pa so ženske dokazale, da se one mnogo laže prilagodijo starejšemu moškemu, kakor pa mlajši moški mnogo starejši ženski.

Pa naj bo kakorkoli, naj se posamezni zakonski pari te vrste razumejo kakor hočejo. Naj živijo močno ustvarjalno ali sploh duševno življenje ali ne, za nas je najprimernejše staro pravilo, in sicer, da je vsaka razlika v starosti nad deset let neprimerna ter celo nevarna.

Laponci

V Helsinkih, kjer se je letos zbiral športni svet vsega sveta, so pripravili Finci vsem gostom neke vrste presenečenje. V samih Helsinkih so organizirali taborenje večje družine Laponcev, kar naj bi bila, poleg vseh športnih, neke vrste atrakcija za goste, ki niso tega vajeni. V središču mesta so ti Laponci postavili svoj šotor ter so bili na ogled občinstvu.

Laponci so narod, ki živi na najsevernejših obronkih evropskega kontinenta. Njihovo ozemlje se imenuje Laponija in ne tvori posebne države, pač pa je Laponija porazdeljena med severno Norveško, severno Švedsko in Finsko ter na sovjetski strani zajema polotok Kola, ki je pod sovjetsko oblastjo po zadnji finsko-ruski vojni. Vse to ozemlje je zelo razsežno, saj zajema približno 350 tisoč kvadratnih kilometrov, le da je naseljenost prebivalstva tako majhna, da je v resnici Laponcev zelo malo. To ozemlje sega dobršen del preko severnega polarnega kroga, kar pomeni, da je v tistih predelih klima drugačna kot naša. Tam pravzaprav nimajo štirih letnih časov kot mi, ampak nekako našo jesen ter zimo. Poleg tega nimajo niti noči in dneva v našem smislu. Zaradi nagnjenosti zemljske oble pri svojem vrtenju, se sonce ne pojavlja kot pri nas vsako jutro in ne zahaja vsak večer, ampak se v dveh letnih dobah le približa obzorju ter se nekako počasi pomika ob njem, ne da bi se sploh dvignilo, nato se pa v zimskem času sploh ne pojavi in imajo Laponci kar dolgo noč, ki traja v najsevernejših predelih Laponije nepretrgoma šestdeset dni. Podobno je s soncem poleti, le da poleti noče nikakor v zaton in sveti nepretrgoma osemdeset dni. Rekli smo že, da to velja za najsevernejše predele, kajti ta pojav je vezan na zemljepisno širino in se čedalje bolj normalizira, čim južneje gremo, namreč od severnega tečaja proti ravniku tako, da se južno od severnega polarnega kroga ta pojav preneha in postane povsem normalna razdelitev dneva in noči, kot je to pri nas.

Povsem odveč bi bilo razlagati, da te razmere odločilno vplivajo tako na narodo samo kot na ljudstvo, ki v takih razmerah živi. Dočim ima Laponija na jugu še precej lesa, se v svojih severnejših predelih spremeni v čedalje siromašnejše pokrajine, kjer postajajo gozdovi redkejši, drevesa vedno manjša redkejša in šibkejša, postopoma se drevje spremeni v grmovje ter na koncu se pokrajina izpremeni v tundro, kjer le nekaj skromnega ter pustega zelišča moli v poletnih dneh iz zemlje ali bolje iz snega ali ledu.

Iz tega je razumljivo, da ne more biti govora o kakem poljedelstvu, ker tu ne uspeva, razen kake redke zeli, ki uspe vzrasti ter dozoreti v onem kratkem ter ne pretoplem poletju.

Laponce je zelo skromen in je vse njegovo življenje pravo življenje puščavnika. Laponce lahko v tem smislu delimo na dva dela. Nekaj se jih je oprijelo več ali manj normal-

na življenja v središčih, kjer se je začela razvijati industrija, rudarstvo ter ribištvo, drugi pa živijo še sedaj svoje primitivno na pol nomadsko življenje pastirjev. Glavna središča so Lulesup ali kratko Lule v Botnijskem zalivu, dalje je še Porjus, Malmberget ter Kiruna v Švedski, kjer je najvažnejša ekstraktivna industrija železne rude. Najvažnejše središče Laponcev na Norveškem je Hammerfest, ki je najsevernejše mesto v Evropi ter ima 180.000 prebivalcev, od katerih je okoli ena šestina Laponcev. Kot smo že rekli, so se ti Laponci že oprijeli industrije ter v glavnem izgubili tiste tipične značilnosti Laponca, sinu tundre.

Glavni del Laponcev pa živi še danes svoje skromno življenje v svojih revnih zaselkih v več ali manj bogatih gozdovih ali tundrah. Ukvarjajo se s pastirstvom ter lovom in ribolovom.

Ker je dežela zelo siromašna in ker je tudi klima neprimerna za navadno živinorejo, je edina žival, ki prenese ono klimo ter vse razmere, ki so s tem v zvezi, severni jelen, neke vrste govedo, ki prenese velik mraz, spi na prostem ter se zadovolji s tisto pičlo hrano — redka, trda trava ter mah —, ki si ga mora včasih tudi s parklji kopati izpod snega ali ledu. Severni jelen ima še eno prednost pred našim govedom, samica severnega jelena daje mleko, ki ima zelo mnogo toščice. Dočim ima kravje mleko le 4 do 5 odstotkov toščice, ima to mleko tudi do 18 odstotkov. To je za Laponce velikega pomena, kajti pri taki klimi potrebujejo mnogo več kalorij, kakor mi in toščica da več kalorij kot katera koli druga hrana. Laponci-pastirji so neke vrste nomadi. Spomladi, ko se začne bližati poletna, sončna doba, gredo s svojimi čredami proti severu, da izkoristijo — popasejo tisto skromno pašo, ki jim je na razpolago in s tem pripravijo tudi skromno pašo na jugu za zimo.

Poleg mleka jim severni jelen da tudi meso in kožo. Meso navadno sušijo ter nato prodajajo na sejmu, ki je enkrat na leto v Inari. Vsi Skandinavci zelo cenijo suho meso ter zato Laponci dobro prodajajo svoj „pridelek“. Laponci pa prodajajo tudi žive jelene. Le da je prodaja živih jelenov po vojni nekoliko padla. V času zadnje vojne so velik del Laponije zasedli Nemci in, po poročilih samih Laponcev, je več kot dve tretjini njihove živine končalo na nemških raznjah. Nemški vojaki so neumiljeno ropali cele črede živali ter jih na raznjih pekli ter nato žrli, ne da bi Laponcem za to kaj plačali. Da bo laponsko ljudstvo nadomestilo to veliko vrzel, je gotovo, zato se pa na sejmih v Inariju danes ne vidijo več tako velike črede, kod pred vojno, ko so na ta sejem prignali ter tu prodali tudi do štirideset tisoč glav.

Laponija ima mnogo morja in tudi mnogo rek. Toda tudi v tem imajo smolo. Dočim lovijo poletni normalno z mrežami ter imajo po nekaterih središčih zelo lepo ribiško flotiljo, je ribarjenje pogosto onemogočeno zaradi le-

du in v tem primeru si je Laponce umislil nov način. Pozimi, ko je voda zamrznjena, lovi ribe Laponce skozi luknje, ki jih izvrti v led. V neposredni bližini, včasih celo v krogu, izvrti do deset lukenj v led ter skozi vsako luknjo vrže po en trnek. Pri tem pa mu vseeno zelo pogosto nagaja mraz, kajti zaradi prevelikega mraza zmrzne voda zopet in Laponce izgubi ribo in trnek.

Kakor je skromno rastlinstvo, tako je skromno tudi domače in divje živalstvo. O domačem živalstvu smo govorili, zdaj pa še malo o divji favni. Rekli smo, da je tudi divje živalstvo skromno. To je sicer res, kar pa se tiče razširjenosti po vrstah, ne pa po kakovosti. Predvsem dobimo v Laponiji precej volkov, ki sicer nadlegujejo črede, niso pa zelo škodljivi, ker se čred bojijo. So pa tri divje živali, ki jih Laponce zelo vneto lovi. So to severna lisica, bober in hermelin. Kože teh živali so dragocene in zato jih Laponci zelo radi love, ker jim prinaša ta lov velike koristi. Vsakoletni sejem v Inari je največji sejem krzna za vso Laponijo razen tistega dela, ki spada pod SZ.

V tem smo nekako orisali življenje Laponcev in skromne gospodarske razmere, v katerih živijo. Pomudili se bomo še kratko pri njihovem ožjem življenju. Ne bomo upoštevali v tem primeru Laponcev, ki živijo po središčih in se ukvarjajo z industrijskim delom ali pa z navadnim, velikopoteznim ribolovom, ampak samo Laponce iz tundre.

Laponce v tundri živi, kot smo že videli, zelo skromno. Njegova hiša je poleti šotor iz kože severnega jelena, pozimi pa hišica ali bolje rečeno jama iz ledu in snega. Vsa oprema Laponca je primerna klimi, zato je obut v velike cokle, nadalje ima iz jelenje kože napravljene visoke golenice ter čez hlače nosijo moški okras iz lisičje kože. Ženske se oblačijo v zelo živobarvne, debele obleke in imajo na glavi tipične kape na štiri kraje. Navadno nosijo čez vse obleke še velike, široke plašče iz domačega sukna in obložene s kožo. Tuži pri moških so zelo v čišlih žive barve. Predvsem je značilen njihov klobuk na tri kraje svetlomoder ali živordeče barve. Te barve pridejo predvsem v poštev pri spoznavanju na velike razdalje. Ker je njihova hrana zelo skromna in pomanjkljiva in nimajo niti možnosti, da bi hrane menjavali, je zelo pogosta avitaminoza v vseh njenih odtenkih in se čisto dogaja, da so že mali otroci popolnoma brez zob. Poleg tega je tudi otroška umrljivost zelo velika in so redki Laponci, ki dosežejo visoko starost.

F. MILČINSKI:

Dve poletji in ena zima

Bližala se je pomlad. Butalcem je primanjkovalo krme. Sklepal so in sklenili, da to ni prav in da gredo nad poglavarja: „Gospod poglavar, čas za pašo je vsako leto prekratek, zima je predolga, pozimi je živina v hlevu pa več požre, kakor ima krme, potem pa spomladi erka od lakote. Dajte, pomagajte, da boste dve poletji in le ena zima!“

Jim odgovori poglavar: „Hodite zbogom! ljudje, vaša prošnja je uslišana! Sedaj bo skoraj poletje, potem bo zima in za zimo zopet poletje — evo, pa boste imeli dve poletji in eno samo zimo.“

Butalci so se hvaležno poklonili in so šli in domov prinesli veselo novico, da so Butale dobile dve poletji in eno samo zimo.

IGO GRUDEN:

Glás domovine

O mraku čudno je mehko med nami, na domovino mislimo ves čas: s trpečimi objema nas rokami, kjer koli smo, je njena usoda v nas.

Kdaj slišal boš, tovariš, zvon vrh griča, ugledal spet pod njim domačo vas? Molčimo, kot bi stražili mrliča, a sreča vsa v en sam bijo nam glas.

Slovenska zemlja, v vsi lepoti svoji pogažena, nam sveta od krvi: nasilje, smrt, prežnanstvo, upori, boji, v gozdove, beg, gorijo v noč vasi.

Kot iz trpljenja nam bo vstala doba, ki nanjo čaka, vanjo upa svet, na zemlji tej požene naj iz groba nad spanjem mrtvih zimzelenov cvet.

KOLENDAR

Četrtek, 18. september: Jožef K., spoznavalec
Petek, 19. september: Januarius, škof
Sobota, 20. september: Evstahij in tovariši
Nedelja, 21. september: Matej, apostol
Ponedeljek, 22. septembra: Tomaž Vil., škof
Torek, 23. september: Linus, papež

SPOMINSKI DNEVI

18. 9. 1837. — Rojen v Šoštanju Mihael Vošnjak, oče slovenskega združništva — 1896 Umril v Celovcu pisatelj in jezikoslovec Anton Janežič.
19. 9. 1917. — Umril pisatelj Fran Maselj Podlimbarski.
20. 9. 1863. — Umril v Berlinu pravljicar Jakob Grimm — 1908 V Ljubljani demonstracije kot odgovor na ptujske dogodke. Nemško vojaštvo strelja v množico in ubije Adamiča in Lundra, več ranjenih — 1918 Jugoslovanska dobrovoljska divizija in srbska vojska prebijeta solunsko fronto.
21. 9. 1792. — Francija razglašena za republiko — 1860 Umril v Frankfurtu na Majni filozof Arthur Schopenhauer — 1905 Ustanovljena prva slovenska gimnazija v St. Vidu pri Ljubljani.
22. 9. 1846. — Rojen Svetozar Marković, srbski pisatelj, pionir napredne družbene miselnosti — 1862 V Ameriki so odpravili suženjstvo.
23. 9. 1900. — Svetovni sindikalni kongres v Parizu — 1942 Slovenski partizani so sestrelili prvi nemški bombnik.

Delavski pevski zbor iz Trbovelj bo gostoval v Celovcu

Kulturni oddelek pri koroški deželni vladi je povabil na gostovanje v Celovec pevce in godbenike Delavskega kulturnega društva „Svoboda“ v Trbovljah.

Koncert bo v soboto, dne 20. septembra 1952, v Mestnem gledališču, kjer bo 117 trboveljskih godbenikov in pevcev predvajalo narodne pesmi in kompozicije jugoslovanskih mojstrov. Vstopnice po 2 do 9 šilingov se dobijo pri blagajni Mestnega gledališča in v Potniškem uradu.

Gostovanje je v vrsti prireditve kulturne izmenjave med sosednimi narodi, ki se v zadnjem času vedno bolj pogloblja. Spomladi je delavski pevski zbor „Stahlklang“ iz Borovlj gostoval v Ljubljani, sedaj pa prihaja pevski zbor Delavskega kulturnega društva „Svoboda“ iz Trbovelj, da pokaže svojo umetnost. To gostovanje je prvo gostovanje delavskega zbora iz svobodne domovine na Koroškem.

Dosedanji uspehi gostovanj pevskih zborov iz Slovenije jamčijo, da bo tudi to gostovanje doživeti za slehernega ljubitelja petja in glasbe. Koroški Slovenci smo kulturnemu oddelku pri koroški deželni vladi za organizacijo tega gostovanja posebno hvaležni, ker vidimo v njem prve odraze politike „v duhu prijateljskega sodelovanja“.

Čeprav bo koncert v soboto zvečer, ko je težje priti v Celovec, ne sme biti nikomur žal za žrtev vožnje in večera, da si privoščijo to doživetje.

„Divji lovec“ v Žitari vesi

V nedeljo je Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Žitari vasi, uprizorilo Finžgarjevo igro v štirih dejanjih „Divji lovec“.

Igro je režiral domačin, ki je to delo z uspehom opravil. Vloge so bile posrečeno razdeljene in tudi tehnična stran igre je bila dobra.

V odmorih med posameznimi dejanji so peli domači fantje koroške narodne pesmi, kar je zelo poživilo celotno prireditev in ustvarilo prijeten kontakt s publiko.

Predstava je igralsko zadovoljila zahtevnost gledalcev, ni pa nudila tisto, kar bi lahko, kljub temu, da je kvalitetno močno presejala generalko. Igralske sposobnosti mladih amaterjev so večje, kot so jih pokazali, saj je med njimi nekaj zelo nadarjenih igralcev. Brez dvoma, je temu krivo pomanjkanje časa, saj so igralci vadili večkrat pozno v noč in si tako od spanja odtrgali čas za vaje. Prijetno presenečenje so pripravili gledalcem nekateri začetniki, ki so bili tokrat prvič na odru. Pa so podajali svoje vloge tako naravno in prepričljivo, da je gledalcem zastajal tih, ali pa so se slišali glasni vzkliki presenečenja in navdušenja.

Se par besed o jezikovni strani „Divjega loveca“. Moram reči, da so se igralci tudi v tem oziru potrudili, morda še bolj kot igralci, tako, da drugih napak, kot tistega ne-

srečnega l na koncu besede, ki bi ga morali izgovarjali kot dvoustnični u, ni bilo. Vendar se je, mislim, ravno tu najbolj pokazalo pomanjkanje vaj. Igralci so se vloge sicer dobro naučili, niso pa jim, kot pravimo, prešle v kri, tako, da je bila izgovarjava na vajah boljša, kot pri predstavi, kjer zaradi treme niso stalno pazili na izgovarjavo, kot pri vajah.

Marsikatera beseda iz knjige jim ni šla gladko z jezika in bi jo bili lahko nadomestili z domačim izrazom. Vse premalo se zavedajo, da so njihovi domači izrazi prav tako lepi in prav tako slovenski kot tisti v knjigi, pa tudi gledalcem bi vse bolj prijeto in domače zvenelo.

Toda to so vse le podrobnosti, ki bi jih igralci lahko še izdelali, če bi imeli več časa in gotovo bodo sčasoma vse te pomanjkljivosti tudi opravili, saj so zelo sposobni in imajo veliko izgleda, da se razvijejo v močno in kvalitetno igralsko skupino.

V nedeljo 28. t. m. bo v Žitari vasi ponovitev igre „Divji lovec“ in vsi, ki te igre še niso videli, naj si jo sedaj ogledajo. Mladi igralci, ki zaslužijo za svoje požrtvovalno delo vse priznanje, jih bodo presenetili s svojo prepričljivo in prirčno igro, ljubitelje petja pa bodo razveselili domači fantje s koroškimi narodnimi. I. Š.

KOTMARA VES

Spet pošiljamo nekaj vrstic z nekaterimi domačimi novicami iz naše vasi. Tudi pri nas, kakor povsod, gre življenje svojo pot s svojim dejanjem in nehanjem. Ljudje se trudijo vsak po svojih močeh na svojem področju za vsakdanji kruh, za kolikor mogoče človeka vredno življenje v vsakdanji borbi za obstanek. Med tem pa se rodijo novi občani, nekateri odmirajo, drugi pa vstopajo v novo razdobje življenja, ko pride čas in si ustvarjajo svoje ognjišče in svoje družinsko življenje.

Tako smo imeli v zadnjem času zaporedoma dve poroki. Prva sta stopila v zakonski jarem, ki naj ne bo pretežak in ne sme žuliti, Marković Sigi in Mozvičev Malka iz Čahorč. Po poročnih obredih je bila svatovščina pri Ilnu v Kotmari vesi. Bilo srečno!

Drugi par pa, ki je sklenil, da se bosta skupno prerinjala skozi sončne, a včasih tudi mračne dneve življenja, sta bila vrli naš Trnjak Flori in Bister Greti iz Čahorč. Flori je zidar in želimo, da bi zidal poleg gradbenih del tudi srečno družinsko življenje. Flori, doma v Kotmari vesi, je zaveden narodnjak in delaven prosvetaš. V domačem pevskem zboru sodeluje z veseljem in predanostjo slovenski pesmi. Zaradi tega so mu tudi pevci ob slavnostnem dnevu poroke zapeli več lepih pesmi ter so se ženinu in nevesti oddolžili v znak zvestega tovarišstva z lepim poročnim darilom. Oba mlada poročenca sta pridna in delovna, zato njima ne bo manjkalo potrebne za življenje, delila pa bosta svojemu naraščaju ne samo telesne dobrine, temveč bo-

sta skrbela tudi za duševno hrano in ga vzgajala v duhu, kakor sta sama, v zavedne in žive člane slovenske narodne družine na Koroškem. Čestitamo in želimo srečo na mnoga leta!

Nedavno nas je zapustila in ob številni udeležbi smo pokopali p. d. Komačinjo, ki je umrla v 70. letu svoje starosti. Življenje ji je bilo izpolnjeno z neutrudnim delom, ki je delež naše kmečke žene. Domači pevci so ji na domu in ob grobu zapeli v slovo žalostinke.

CELOVEC

V Celovcu-Lend nameravajo zgraditi nov železniški most in bodo z gradbenimi deli že ta mesec pričeli. Sedanji most se zgradil pred 80 leti in sicer v času, ko lokomotive še niso bile tako težke. Zaradi tega morajo vlaki na tem mostu znizati brzino na največ 60 km na uro. Novi most čez Lendkanal bodo zgradili nekoliko bolj zapadno od sedanjega in bo zaradi tega zboljšana linija, ki bo imela prednost, da bodo mogli brzi vlaki na tem odseku voziti z največjo brzino. Gradbeni stroški bodo stali več milijonov šilingov, okoli 1 milijon šilingov bodo že letos porabili. Če ne bo gradnje zadrževala dobava potrebnega jekla za mostove, računajo, da bodo mogli most že prihodnje leto izročiti prometu. Gradbena dela tega mostu bodo tudi nekoliko omilila brezposelnost.

Ob navzočnosti številnih gostov so minulo nedeljo odkrili v Št. Rupertu spomenik padlim žrtvam obeh svetovnih vojn. Slavnostni govornik Springer je naglasil naj bi bil spome-

nik opomin za sedanost in bodočnost, ki vsem nalaga dolžnost vse sile založiti za prizadevanje, da bi si trpeče človeštvo v bodoče prihranilo grozote nove vojne. Tudi župan Graf je v svojem nagovoru pozival k sodelovanju za ideje svetovnega miru in nakazal, kako strmoglavni vojna človeštvo v največjo bedo, vojna ta najhujši in nesmiselni zločin, ki ga izzove pohlep po oblasti, sovraštvo in neodgovorno nerazumevanje množic.

Slovenska prosvetna zveza naznanja

VABILO

Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Žitari vesi bo v nedeljo, dne 28. septembra 1952, ob 15. uri ponovilo v Prosvetnem domu igro

„DIVJI LOVEC“

Sodelovali bodo domači pevci.

Vabimo, da si to priljubljeno ljudsko igro ogledate in pridete od blizu in daleč. Gledalci imajo po igri dovolj časa do večernih vlakov v Železno Kaplo in Sinčo ves, za kolesarje pa bo za shrambo koles preskrbljeno.

SELE-BAJTIŠE

V gostilni pri „Birtu“ na Bajtišah je bilo v ponedeljek, dne 8. septembra, prijeto in razigrano življenje. In zakaj tudi ne, kajti veseli gostje so imeli v svoji sredi mlad novoporočen par, ki je isti dan sklenil zvezo za življenje in pri „Birtu“ praznoval svoje poročno slavo. Bila je torej svatovščina Pepija Melešnika in Uršije Makove. Pepi in Urši sta našla nagnjenje eden do drugega, sta se vzljubila in vzela. Urši je doma v Zgornjem Kotu. Pepi pa stanuje na Bajtišah in je zaposlen kot puškar v Borovljah.

Oba mlada zakonca izhajata iz zavednih slovenskih družin in sta tudi sama zvesta svojemu rodu in takšna bosta ostala tudi v bodoče. Se več, te vrline, ki jih hranita in čuvata sama, bosta prenesla na svojo deco in tudi tako kot bodoča starša, atek in mama, stori svojo narodno dolžnost.

Pepiju in Uršiji iskreno čestitamo in želimo mnogo sreče na mnoga leta!

VELIKOVEC

V ponedeljek zjutraj se je pripetila v Velikovecu prometna nezgoda, ki je povzročila smrt 38-letnega Friedricha Lasch' o' n' g. Laschkolnig se je peljal zjutraj v Velikovec s kolesom, na katerem je vozil ročko z mlekom. Ker se je ročka premaknila, jo je hotel poravnati in pri poskusu zgubil ravnotežje ter je zavozil preko ceste naravnost v motorno kolo trgovskega zastopnika Alojza Zoureka iz Volšperka. Oba sta strmoglavila na cesto. Laschkolnig je utrpel težke poškodbe na glavi, zlom zgornje čeljusti in več polomljenih reber. Poškodbam je podlegel še preden mu je mogel zdravnik na kraju nesreče nuditi prvo pomoč, preden je ta prispel je bil že mrtev. Zourek je bil manj nevarno poškodovan.

„Pustite. Tudi jaz imam doma fanta. Oči so mu črne ko trn, zdrav in močan je ko dren. Kadar klateč se z orožjem po svetu, naletim na takega-le sokoliča, se mi zasmeje srce in poljubim ga ko svojega sina.“

V očeh se mu prikaže solza in junak poljubi dečka na čelo, potem doda: „Ne zamerite mi, če sem se raznežil ko baba; ni me mati rodila, da bi brezčutno gledal, kako mi otroci cveto, medtem pa po svetu kosim turške butice.“

„Dajte, dajte, kum Marko!“ se pošali Katarina, „pozabite zdaj na te Turke in turško kri, pa otepajte žgance in se lotite našega vinčka.“

Marko si ne pusti tega dvakrat reči pa začne jesti in piti ko korenjak, a gospod župnik si tudi privoščijo dobro zabeljenih žgancev in zlate zagorske kapljice, kakor da je tudi njega povila uskoška mati. Govoril je malo in se samo veselo smehljalo: pa saj tudi ni prišel do besede, zakaj Marku je vino razvezalo jezik in je začel razpletati junaške dogodivščine. Pravil je o knezu Juriju Slunjskem, o banu Nikolaju, o Lenkoviču in kako je kralj sovruga pri

Virovitič, kako je branil Vinodol in na Liki Turkom bridke prizadeval, kako ga je pri Jeleni turška sablja usekala v rame, a druga ga v Krbavi okrasila s pošteno brazgotino. Govoril je ko vila, ki baja povesti, in zraven pil ko kraljevič Marko pri krčmarici Jani, deček pa je zija in poslušal Marka ko popa v cerkvi. Naposled reče Marko ves razigran:

„Bratec Ilija, lep blagoslov so ti naklonila nebesa. Reci, sveti oče,“ in se je obrnil do župnika, „ali ni Iliji dobro ali ne sedi ko čebela v polnem panju?“

„Res ga je Bog blagoslovil,“ odgovori le-ta, „ker je Ilija dober človek in zna pretrpeti vse nalgode, pa se s pridnostjo in vztrajnostjo izkobaca iz vsake stiske.“

„Res je, strela naj me udari, če ni!“ je Uskok udaril z dlanjo po mizi, da se je deček kar ustrašil, „vidi se, da je junak. A čuj me Ilija, po Bogu brat, tvoj mali mi je pravil, da si Turke streljal. Vse govori za to, da ne laže, ker glej na zidu puško in s srebrom okovane pištole. Lepo orožje, bogme. Tega si človek ne pridela s plugom, niti se s tem ne streljajo vrane. Glavo dam, da je to srebrno orožje tičalo za pasom kakšnega bosanskega Turčina, a moj Ilija mu ga je v borbi snel.“

„Tako bo,“ pripomni župnik.

„In je tako, brat Marko,“ potrdi Gregorič, ki je sedel pri Katici.

„Kako si dal puški slovo in se poprijel pluga, kum? Povej mi!“

„Ker me vprašaš,“ odgovori Ilija, „ti bom povedal vse po resnici in naj ti ne bo žal, če posežem nazaj v pretekla leta. Da veš, nisem se rodil v tej vasi, temveč v Ribniku, tam za Dobovcem na posestvih Frankopanov. Frankopani niso baš prehudi gospodarji, vsaj biča in batin ni. So pa bojevnik, nemirna kri, ki se pretepa z vsem svetom, a kamor krenejo, tja morajo tudi njihovi kmeti s puško in kopjem. Bilo mi je dvajset let, mlada kri. Turki so imeli Liko, a naši ljudje so često in radi zahajali k Turkom v krvave goste. Prišla je tudi vrsta name. Šel sem, kakor so veleli, pa se kmalu priučil puški in nožu in ker sem bil mlad in goreč, so me starešine pohvalili več ko enkrat. Nekoč — bilo je leta 1535. — smo prodrli do Obrovca: Turki so pritisnili, izgubili smo Obrovac, malo nas je odneslo glavo, mene so pa ranjenega ujeli. Bil sem močan in viražji dečko, baš pripraven za janičarja. To je bilo Turkom seveda všeč, pa so vsi vprek kričali vame: „Daj se obrezati, poturči se!“ Jaz sem od materinega mleka dober kristjan in ne prodajam duše za dinar. Toda robstvo je veliko zlo, turško pa gotova smrt. V železo te vkujejo, tepo te, žejen si in lačen; ne veš, ali si človek ali pes. Bilo mi je težko pri srcu, da veš, hudo težko. Kaj naj storim? Pa sem rekel Turkom: „Hočem, vaš bom.“ Trapi so verjeli. Sneli so mi okove, me nahranili in napojili in mi dali denarja, a eden njihov popov me je učil, kakšen svetec da je njihov prerok. Poslušal sem te dolge litanije, kakor da bi me bil

rodil sam Mohamed in sklenili so, da me jutri obrežejo, jaz pa da bom poteptal križ.

Bila je temna, temna noč. Ves dan sem bil vesel, pogoščal Turke in — Bog mi odpusti greh — psoval ves krščanski svet in se nalival z rakijo, a Turki so mislili, da sem pijan. Zatisnem oči, kakor da me je rakija premagala. Turki pa menijo, da spim. Ko so pospali in smrčali, odprem oči, zagrabim nož in puško pa se oprezno plazim po trebuhu do bližnje reke Zrmanje, potem pa sem jo ob vodi kolikor mogoče hitro mahal do morja, še preden se je začelo svitati. Tam sem našel čoln, dal mornarju polovico svojih cekinov, on pa me pripelje do Senja, odkoder sem se odpravil domov. Zbogom, Mohamed! Meni pa žilica ni dala miru. Znova zgrabim za kopje. Stojim s svojo četo v Dubici. To je bilo leta 1538., ko je banoval Peter Keglevič. Grofje Zrinjski, katerim je Dubica pripadala, so nam zabičevali, naj jo junaško branimo. Bil smo dečki, skrbno izbrani ko golobje, toda redko posejani. Turkov pa je bila cela šuma: deset na enega naših. Spominjam se, kakor da bi bilo danes. Naš kapetan nas pošlje — bilo nas je kakih dvajset Zrinjskega strelcev — v hosto nad cesto, po kateri so morali Turki mimo nas. Pojoč se vzpenjemo na griček, čeprav nam ni bilo veselo pri srcu, zakaj nosili smo glavo v torbi. Vsak se postavi za svoj hrast, pa čaka, kaj bo. Bilo je okoli polnoči. Nad Uno je svetil mesec, jaz pa gledam, kako se v vodi lesketa. Kar zaslišim šum, tam daleč pa rdeva nebo.

Fevdalni režim v dvajsetem stoletju

Egipt je v svetu razmeroma dobro znan. Razlogov za to je mnogo. Predvsem se z Egiptom seznanimo že v najmlajših letih, ko se pri zgodovini učimo o faraonih, piramidah in sfingi. Egipt poznamo tudi zaradi Sueškega kanala, ki nam skrajša pot, na katerega je borba med egipčanskim ljudstvom ter Angleži že toliko let in je lani jeseni ter letos spomladi prešla v dokaj kritično fazo. Egipt poznamo tudi zaradi njegovega bombaža, ki je najboljši na svetu, poznamo ga zaradi znamenitih nilskih poplav, ki s to sicer vsem svetu nevarno pojavo omogoča Egiptu življenje. Mnogi poznajo Egipt tudi z druge strani in sicer po opisovanju Egipta v razni osladni na pol pornografski literaturi, ki skuša zaviti ves Egipt v neko prozorno tančico spolnosti, lepih žensk, haremov, ljubosumnosti ter podobne zlaganosti.

Redkokje pa najdemo opis tistega, ki je zares duša in glavni element Egipta: namreč egipčanskega ljudstva, zlasti egiptovskega kmeta. Tu se bomo pa ustavili mi, da bi prikazali bralcu vsaj medlo sliko sramote, ki se dogaja v dvajsetem veku v deželi, ki je pred pragom Evrope, v deželi, ki je nekoč posredno dala Evropi kulturo, s katero se Evropejci tako bahamo in nas istočasno ni sram, da se pred našimi očmi dogaja kaj takega.

Za kmeta, ki je nekoliko robot, neotesan in sploh neroden, imajo v svetu različne pri vsakem naročilu posebne izraze. V Egiptu rečejo svojemu kmetu „fellah“. Predvsem pa moramo takoj pripomniti, da bi se zelo motili, če bi mislili, da pomeni „fellah“ enako kot naš „kmet“. Še zdaleč ne. Našemu kmetu bi lahko rekli dvakrat gospod kmet v primeri z egipčanskim „fellahom“. Naš kmet je namreč svobodni gospodar na svoji zemlji. Nad njim je samo še moč narode, ki mu lahko več ali manj ponagaja s sušo ali močjo in v redkih primerih tudi s točo ali drugimi podobnimi nesrečami. Ne mislimo sicer s tem reči, da je našemu kmetu postlano s pernicami, saj dobro poznamo njegove težkoče, od previsokih davkov do slabe letine in konkurence, ki mu jo dela na tržaškem trgu kmet iz sosedne republike Italije. Toda naš najsiromašnejši kmet je velik gospod v primeri z egipčanskim fellahom. Predvsem to niso kmetje v našem smislu, ampak so samo polovinarji, ki obdelujejo tujo zemljo. Zemlja je v Egiptu last veleposestnikov, kakor pri naših sosedih v južni Italiji. In kakor je v Italiji v navadi, da odda latifundist svoje posestvo v najem določene- mu pokličenemu posredniku, ki ponovno odda isto zemljo v podnajem drugemu podnajemniku, tako da pride v roke pravemu obdelovalcu šele v tretjem ali celo četrtem kolenu, prav taki pojav imamo v Egiptu. In vsi ti gospodarji, upravniki, poklični posredovalci in podnajemniki poberejo od pridelka toliko, da ostane pravemu obdelovalcu le toliko, da ne umre in istočasno toliko, da mu ni dovolj za najskromnejše življenje. Egipt ima vsega okoli

šestnajst milijonov prebivalcev. Od teh je okoli deset milijonov „fellahov“. Nepismenost vlada med njimi kot nepremagljiva in neosporavana kraljica, saj je le redek „fellah“, ki se zna podpisati, kaj šele, da bi bil kaj več izobražen.

Poleg nepismenosti je še strašnejša druga mora, ki tare egipčanskega kmeta, namreč bolezn. Kakega pol dlucata nalezljivih, tipičnih, socialnih bolezn mori in uničuje egipčansko ljudstvo. Najnavadnejša in najbolj razširjena bolezen je tako imenovana „bilharzija“, ki pomeni prvotno nekega črva, ki se zarije pod kožo na nogah in spremlja človeka do smrti. Druga bolezen, ki strahotno žanje med Egipčani, je trahom in še druge bolezn. Znano je in s statistiko utemeljeno, da je nad petdeset odstotkov „fellahov“, ki bolujejo na eni izmed označenih bolezn in od katerih vsaka zadostuje, da spravi človeka v nekaj letih v grob. Proti temu pa se egipčanski „fellah“ bori z drugim sredstvom, namreč z izredno številnim zarodom. Vsaka „fellahova“ družina ima veliko otrok, ki sicer v večini pomrejo še v mladih ali celo otroških letih, vendar pa jih ostane toliko, da že prej omenjene bolezn ne morejo do živega egipčanskemu ljudstvu.

Da je vsemu temu kriv kolonialni sistem, v katerem ga drži tuja buržoazija, ne bomo govorili, ker je to že prav vsakomur znano in bi vsako razpravljanje in dokazovanje bilo povsem odveč.

Odveč bi bilo tudi govoriti o življenjskem standardu, ki je tako nizek, da nižji ne more biti. O vodovodu ali kakih podobnih civilizacijski pridobitvi se razen v strogem središču mest, kjer prebivajo Evropejci in egipčanska buržoazija ne da govoriti, zato nič čudnega, da poleg že prej omenjenih bolezn, pogosto obišče egipčansko rajo tudi kaka epidemijna bolezen, kakor kuga, ki se razširi predvsem z okuženo vodo.

Samo ob sebi je razumljivo, da spravljajo egipčanski kmetje svoje delo še na staroverski ali srednjeveški način. Zanimivo je, da govori muslimanski koran o plugu, ki mu pravi „milhart“. Ta isti „milhart“ je danes v dvajsetem stoletju še v uporabi v prav taki obliki, kakor ga je videl pred tisoč leti Mohamed, avtor korana. Pri taki obdelavi zemlje in pri sistemu podnajemništva ter vsega, kar je s tem v zvezi, je povsem razumljivo, da je pridelek razmeroma zelo pičel in zato prehrana slaba. Kakor pozna siromašni Kitajec le prgišče riža na dan, tako je tudi za egipčanskega „fellaha“ edina hrana neka gosta juha iz boba, ki ji pravijo „foul“ in ki je na „fellahovi“ mizi, v kolikor jo sploh ima, na petek in svetek od prvega januarja do zadnjega decembra.

Na kako nizki stopnji je egipčanski „fellah“, nam najbolje dokaže to, da je prepovedano fotografirati kmeta, ker je njegova zunanost tako sramotno žalostna in bi bilo preveliko nasprotje s tistimi fotografijami, ki kažejo le-

pote Egipta, lepote piramid, lepote ter privlačnosti potovanja po Nilu itd.

Pri vsem tem pa se razni odgovorni ljudje, ki jih je pred svetom sram zaradi vsega tega in ki vedo, da so posredno ali neposredno vsemu temu krivi, izgovarjajo, da je egipčanski kmet zabit, nezaupen, zaprt sam vase ter že po narodi nedostopen za vsak napredek. To so prav najobičajnejši izgovori, ki jih slišimo povsod, kjer srečamo enak sistem. Na to bi bilo odveč odgovarjati. Zanimivo pa je, da so tudi ustanove, ki niso odvisne od fellahove dovtornosti in sposobnosti, ampak ki bi služile fellahu tako redke, da mirno lahko rečemo, da jih sploh ni.

Tu smo skušali na kratko prikazati stanje egipčanskega kmeta. Pri vsem tem pa se moramo zavedati, da je Egipt zelo bogat. Kaj čuda, če je general Naguib imel pri svojem podvigu dejansko oporo egipčanskih množic. Res je sicer, da je Naguib predstavnik nekoli-

ko naprednejših idej, kot so bili tisti, ki so bili do sedaj na oblasti in ki so predstavljali popolno fevdalno dlobo v dvajsetem stoletju. Res je tudi, da je Naguib s svojim prvim dejanjem pokazal, da je dosedanji fevdalni dobi odklenalo, ker je pogol iz Egipta bivšega kralja Faruka, ki je bil najvišji predstavnik tega režima vendar pa njegovi dosedanji ukrepi ne kažejo nikake dokončne rešitve fellahovega siromaštva. Za to nam je najboljši dokaz njegov načrt agrarne reforme, ki je sicer korak naprej, ki pa bo pustil fellaha še dolga leta v njegovem žalostnem stanju.

Kako si bo namreč do kosti izmozgani in osiromašeni fellah mogel nabaviti zemljo, ki mu jo bo država prodala, četudi po znižani ceni in jo plačati v tridesetih letih? In čeprav bi se nekako izmotal iz teh težav, kako si bo fellah nabavil orodje in vse potrebno, da bi povečal pridelke tako, da bi mu omogočala človeku primerno življenje?

Od Faruka do generala Naguiba je sicer korak naprej, egipčansko ljudstvo pa mora storiti še nadaljnje korake.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Petek, 19. september:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 7.15 Pestre melodije — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Za podeželsko ženo — 11.00 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Poročila in objave. Komentarij. Sodobna vprašanja: Francoska komunistična stranka — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Pevska ura — 18.40 Športna poročila — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Godba na pihala — 21.00 „Sanje“.

Sobota, 20. september:

6.10 Za kmetijstvo — 8.45 Biseri slovenske književnosti — 9.05 Kar športnika zanima — 10.00 Šolska oddaja — 11.00 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.00 Kam v nedeljo? — 14.30 Zeli si kaj! — 16.15 Mala filmska revija — 20.15 Športna poročila.

Nedelja, 21. september:

7.15 Duhovni nagovor. Pester glasbeni spored — 8.10 Kmečka oddaja — 10.00 Maša — 12.45 Kulturno zrcalo tedna — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 16.15 Otroška oddaja — 20.15 Športna poročila — 20.20 Melodije iz Madžarske — 23.00 Plesna glasba.

Ponedeljek, 22. september:

7.15 Pestre melodije — 8.30 Pozdrav zate — 9.05 Zelje poslušalcev — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.10 Kar si želite — 14.30 Slovenska oddaja — 15.00 Šolska oddaja

KOVANI NOVCI PO 5 ŠILINGOV

Narodna banka pripravlja izdajo kovanih novcev po 5 šilingov. Novci ne bodo sestali, kakor so bili nekdanji, iz srebra, temveč iz aluminija in naj bi postopoma nadomestili sedaj krožeče 5 šilinske bankovce.

STANJE BREZPOSELNOSTI NA KOROŠKEM

Deželni delovni urad za Koroško sporoča, da je bilo 15. septembra na Koroškem 3817 oseb, med temi 2173 moških in 1644 ženskih, ki so bile zaznamovane kot delo iskajoče delovne sile. Od brezposelnih je prejemale 2619 oseb, med temi 1417 moških in 1202 ženskih, podporo za brezposelne. V primeri s stanjem brezposelnih v istem času v preteklem letu je letos stanje oseb, ki iščejo delo za 1909 oseb in onih, ki prejemale podporo, za 1546 višje. Brezposelnost je narasla posebno v okrajih Celovec in Beljak.

JESENSKI SEJEM V ŠT. VIDU

Na jesenski sejem v Št. Vidu ob Glini zahaja vsako leto mnogo kmetov in živinskih trgovcev tudi iz naših krajev, kakor se ga udeležujejo obiskovalci iz vse Koroške in tudi iz sosednjih zveznih dežel. Šentvidski sejem na travniku je znan po svojih velikih živinskih in konjskih trgih. Na sejem v Št. Vidu so v gotovih letih prignali tudi 1800 živali, zato je sejem vedno privlačen za kupce in interese iz vse države in tudi za opazovalce iz inozemstva. Prigon živali na letošnji sejem, ki bo od 27. septembra do 5. oktobra, bo dne 29. septembra in 5. oktobra. Iz veterinarsko-policijskih predpisov je letos prigon živali zaradi slinavke in parkljevke omejen samo za konje z izjemo privedev za prodajo živine živinorejske zveze, ki bodo v živinorejskem prostoru.

V času od 10. do 12. oktobra bo v Št. Vidu zasedanje sodobnih avtorjev in komponistov. V okviru tega bo razstava knjig koroškega založništva. Hkrati bo umetniška razstava „Umetnost iz šentvidskega prostora“. Med

— 15.45 Poslušalci pripovedujejo — 16.00 Pevska ura — 20.15 Zelje, ki jih radi izpolnimo — 21.00 Literatura v ponedeljek.

Torek, 23. september:

6.10 Za kmetijstvo — 8.30 Pozdrav zate — 11.00 Šolska oddaja — 11.30 Mali koncert — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Slovenska oddaja — 15.30 Za ženo in družino — 16.00 Solistična ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Velika šansa — 21.00 Slušna igra.

RADIO LJUBLJANA

Petek, 19. september:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Zborovske skladbe Emila Adamiča in Vasilija Mirka — 12.40 Zabavna glasba, vmes objave — 13.00 Za pionirje. Končeva-Jobst: Zirovska pravljica — 13.20 Simfonični plesi — 14.00 Kulturni pregled: Pred 250-letnico Slovenske filharmonije — 14.10 Zelim vas razvedriti — 15.10 Zabavna glasba — 18.30 Lahka orkestralna glasba, vmes: Ivo Pirkovič: Po sledih rimske volkulje — 19.00 Radijska univerza: ing. Jelčič: Novi material v gradbeništvu — 19.15 Narodne pesmi poje tenorist Franc Koren, na harmoniko spremlja Avgust Stanko — 19.40 Zabavna glasba, vmes objave — 20.00 Egon Tomc: Tedenski zunanje-politični pregled — 20.15 Cesar Franck: Simfonija v d-molu. Amor in Psiha (iz simfonične pesnitve) — 21.00 Svet v satiri in humorju: Zapiši to, Kisch! — 21.20 Moderna plesna glasba.

prireditvi bo tudi čitanje iz del mladih avtorjev.

POŽAR V SIRIUS TOVARNI

V tovarni za vžigalice Sirius v Celovcu v bližini tovarnega kolodvora je v torek jutraj vsled neke eksplozije v prostoru za avtomate nastal ogenj. Požarne brambe, poleg poklicne celovske požarne brambe tudi prostovoljni požarni brambi iz Št. Petra in Št. Ruperta so z energično akcijo preprečile, da se požar ni razširil, ki je zajel že precejšen obseg in ni nastala večja škoda.

POREČE

Minuli ponedeljek je izbruhnil v gospodarstvom poslopiju posestnice Britzenhard v Goricah pri Porečah požar, ki je uničil poslopje svinjski hlev in svinjsko kuhinjo. Nastalo škoda cenijo na okoli 100.000 šilingov.

KINO-PREDSTAVE

Od 19. do 21. septembra:
barvni film: Die drei Musketiere
20. in 21. septembra:
Der Seefalke
22. in 23. septembra:
Spionage in Fernost

Glyde Carr, poslanec socialistične stranke v novozelandskem parlamentu, prinaša na zborovanju s seboj svoje strgane nogavice, ki jih med zasedanjem pridno krpa. Ko ga drugi delegati pri njegovem delu začudeno in z nasmehom opazujejo, jim navadno odvrne: „Jaz sicer poslušam gospode govornike, a ne morem si kaj, da bi med tem časom ne opravljaj tudi kakega koristnega dela.“

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Casometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2 Postschließfach 17

Pogledam: na nasprotnem griču gori cerkva. Še malo pa se nad cesto dviga v mesečni svetlobi prah. Dvoma ni: Turki gredo. Poklekнем za hrast in položim puško na koleno. Sedaj se iz prahu prikaže nekaj konjenikov. Dobro sem razločil čalme*, kopja pa so se svetila v mesečini. Na čelu je sukav vranca mrk dedec. Ob sedlu mu visita dve krvaveči glavi. Srce mi zadrhti, kri vzkipi. Čakaj! Namerim, sprožim. Puška počni, zabliška. Turek zakriči: „Aman“ in telebne z ledjem na zemljo, vrane pa zdivja in sklonjen zdirja naprej ter vleče ob stremenu s seboj mrtvega konjenika. Pogani so se začeli motati, kleti, kričati, toda mi smo bili na gričku, oni pa niso imeli s seboj strelcev pešcev. Kmalu pa se nabere vedno več Turkov, zvrstili so se pod gričem, nastavili loke in puščice letijo v hosto gosto ko dež. Slišal sem, kako žvižgajo, kako veje pokajo, kako listje pada. Spet sprožijo loke. Tri puščice se zabodejo v moj hrast, četrta prestrela od strani mojemu sosedu vrat. Pri priči je izdahnil. Toda naše krogle so se usipale v turške vrste ko toča. Drug za drugim so se vzpenjali konji, vsak hip se je zvalil na zemljo Turrek. Zda je pa Turki skočijo s konj in kričoč „Allah“ naskoči četa grič. Prve smo zravnali z zemljo, toda kmalu navale drugi, tretji, več jih je, po cesti pa speši pehota v okrepitev. Kaj

storiti? Zakličem tovarišem, naj se umaknejo v Dubico. Rečeno storjeno. Prepoznal Turki so nam presekali pot. V šumi sem izgubil tovariše. Blodil sem, blodil, neverniki pa stikajo za nami po grmovju. Naj kar tako po neumnosti propadem? Ne! Zatečem se v najbolj gosto grmovje. Od tu sem dobro slišal močno streljanje in grmenje okoli Dubice. Naposled je Dubica vzplamtela, Turki so jo zavzeli. Rano ob zori sem jo ubral na cesto in jo mahnil na Kostanico, ker je bilo vse tiho; sovražnikov nikjer. Kar vidim, da hitita za menoj dva konjenika Bosanca.

„Stoj, džavrl!“ zakriči prvi. Otepel bi se ga, da ni prijezdil drugi in mi z buzdovanom** izbil iz roke puško. Že zamahne, da mi razkole bučo, kar mu veli drugi:

„Pusti, Jusuf, prodali ga bomo za suznja.“
Vzameta mi nož, čepico in plašč, jaz pa sem moral teči peš med njima nazaj proti Dubici. Stokrat sem se bojeval na nož, se s sabljo meril s Turki po vsej Krajini, zdaj pa so me ujeli, ne da bi sprožil puško! Zakaj nisem sedel na kakega turškega konja? Pa za točo ne pomaga zvoniti. Kar se domisli Juzufov tovariš:

* Džavr so muslimani v zaničljivem pomenu imenovali kristjane.

** Kratek kol z debelim koncem, ki so ga potem izoblikovali v neke vrste žezlo, na debelejšem koncu okovano v srebro. Služilo je kot znamenje odličja vojskovodje in je še danes v rabi kot tako imenovana maršalska palica.

(Dalje)

* Turško pokrivalo, turban.

* Turška beseda; pomeni: Jojmene, usmiljenje in podobno.